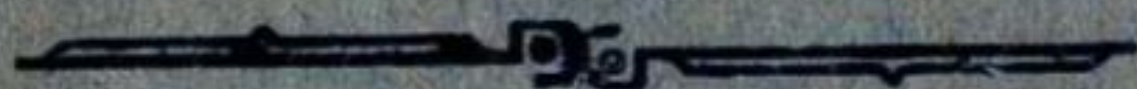

ΚΑΡΛ ΜΑΡΞ

ΤΟ

ΗΜΕΡΟΜΙΣΘΙΟ

“ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΝ,”
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣ : ΕΔΟΥΑΡΔΟΥ ΛΩ 8

ΑΡΧΗΤΑ
ΣΥΓΧΡΟΝΗ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΙΣΤΟΡΙΑ

LIBRARY OF THE

UNIVERSITY OF
TORONTO
LIBRARY

74/6

ΠΟΛΙΤΙΚΗ & ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ "ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ,,

ΑΡΙΘ. 13

ΚΑΡΛ ΜΑΡΞ

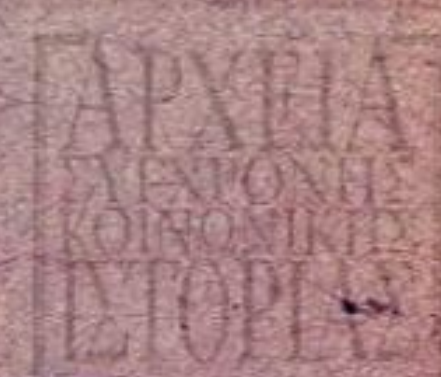
ΤΟ

ΗΜΕΡΟΜΙΣΘΙΟ

"ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΝ,,
ΔΙΕΘΝΕΣ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΓΩΝΙΑ ΟΔΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ - ΟΜΗΡΟΥ 8

1928

Α.Σ.Κ.Ι. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΕΣΤΟΡΙΑΣ.....15569

ΑΡΧΕΛΑ
ΣΥΝΤΟΝΗΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΚΑΡΛ ΜΑΡΞ

ΤΟ

ΗΜΕΡΟΜΙΣΘΙΟ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΕΣΤΟΡΙΑΣ

REPORT

TO

THE BOARD OF DIRECTORS

AMERICAN
OVERSEAS
CORPORATION

ΤΟ ΗΜΕΡΟΜΙΣΘΙΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Μετατροπή τῆς ἀξίας ἢ τῆς τιμῆς
τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως σὲ ἡ-
μερομίσθιο.

Στὴν ἐπιφάνεια τῆς ἀστικῆς κοινωνίας, τὸ ἡμερομίσθιο τοῦ ἐργάτου ἐμφανίζεται ὡς τιμὴ τῆς ἐργασίας, σὰν ἓνα ὠρισμένο χρηματικὸ ποσὸ ποῦ πληρώνεται εἰς ἀντάλλαγμα ὠρισμένης ποσότητος ἐργασίας. Μιλοῦμε γιὰ τὴν ἀξία τῆς ἐργασίας καὶ στὴ νομισματικὴ ἔκφρασή της δίνουμε τὸ ὄνομα τῆς ἀναγκαίας ἢ φυσικῆς τιμῆς. Μιλοῦμε ἐπίσης γιὰ τὶς ἐμπορικὲς τιμὲς τῆς ἐργασίας, δηλ. γιὰ τὶς τιμὲς ποῦ εἶνε ἀνώτερες ἢ κατώτερες ἀπὸ τὴν ἀναγκαία τιμὴ.

Ἄλλὰ τί εἶνε ἀξία ἑνὸς ἐμπορεύματος; Εἶνε ἡ ἀντικειμενικὴ μορφή τῆς κοινωνικῆς ἐργασίας ποῦ δαπανήθηκε στὴν παραγωγή του. Καὶ μὲ τί μετράμε τὸ μέγεθος τῆς ἀξίας; Μὲ τὴν ποσότητα ἐργασίας ποῦ περιέχει τὸ ἐμπόρευμα. Μὲ τί, λοιπόν, θὰ καθορίζετο π. χ. ἡ ἀξία μιᾶς 12ωρης ἐργάσιμης ἡμέρας;

Με τις 12 ώρες εργασίας που περιέχονται σε μια 12ωρη ημέρα. Αυτό όμως είναι μια παράλογη ταυτολογία.(1).

Για να μπορέσει να πωληθεί ως εμπόρευμα στην αγορά, η εργασία θα έπρεπε, εν πάση περιπτώσει, να υπάρχει πριν πωληθεί. "Αν όμως ο εργάτης μπορούσε να της δώσει μια αυτοτελή μορφή, θα πωλούσε ένα εμπόρευμα και όχι εργασία(2).

(1). Ο Ρικάρντο είχε αρκετά εύφυη και αποφεύγει μια δυσχέρεια, που, εκ πρώτης όψεως, απειλεί να εξουδετερώσει τη θεωρία του, κατά την οποία η αξία εξαρτάται από την ποσότητα της εργασίας που χρησιμοποιήθηκε στην παραγωγή. "Αν εφαρμοσθεί κατά γράμμα αυτή η αρχή, έπεται ότι η αξία της εργασίας εξαρτάται από την ποσότητα εργασίας που χρησιμοποιήθηκε για να παραχθεί. αυτό δε προφανώς είναι παράλογο. "Μ' έναν επιτήδειο έλιγμό, λοιπόν, ο Ρικάρντο εξαρτά την αξία της εργασίας από την ποσότητα της εργασίας που χρειάσθηκε για την παραγωγή των εργατικών μισθών, δηλ. των χρημάτων ή των εμπορευμάτων που δόθηκαν στον εργάτη. Είπε σαν να λέγαμε ότι η αξία ενός ενδύματος εκτιμάται όχι κατά την ποσότητα της εργασίας που ξοδεύθηκε για την κατασκευή του, αλλά κατά την ποσότητα της εργασίας που ξοδεύτηκε για την παραγωγή των χρημάτων με τα οποία ανταλλάσσεται το ένδυμα (A critical dissertation on the Nature, κλπ, of Value., σ. 50, 51).

(2). «"Αν ονομάζετε την εργασία εμπόρευμα, εν πάση περιπτώσει δεν είναι εμπόρευμα που αρχίζουμε να το παράγουμε για ανταλλαγή και το φέρνουμε έπειτα στην αγορά για να το ανταλλάξουμε με άλλα εμπορεύματα, κατά τις αντίστοιχες ποσότητες που μπορούν να βρεθούν ταυτόχρονα στην αγορά. "Η εργασία δημιουργείται τη στιγμή που τη φέρνουν στην αγορά" κάτι περισσότερο μάλιστα, την

Ἐξω ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀντιφάσεως, μιᾶ ἀμεση ἀνταλλαγῆ χρημάτων, δηλ. πραγματοποιηθείσης ἐργασίας, μὲ ζωντανῆ ἐργασία, ἢ θὰ καταργοῦσε τὸ νόμο τῆς ἀξίας, ποὺ βρῖσκει τὴν ἐλεύθερη ἀνάπτυξή του μέσ' τὴν καπιταλιστικὴ παραγωγὴ ἀκριβῶς, ἢ θὰ καταργοῦσε τὴν καπιταλιστικὴ παραγωγὴ, ποὺ στηρίζεται ἀκριβῶς πάνω στὴ μισθωτὴ ἐργασία. Ἡ δωδεκάωρη ἐργάσιμη ἡμέρα παριστάνεται π. χ. σὲ μιᾶ νομισματικὴ ἀξία 6 σελινιῶν. Ἄν ἀνταλλάξωμε ἰσοδύναμα, ὁ ἐργάτης παίρνει 6 σελ. γιὰ ἐργασία 12 ὥρων καὶ ἡ τιμὴ τῆς ἐργασίας του εἶνε ἴση μὲ τὴν τιμὴ τοῦ προϊόντος τῆς. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, δὲν θὰ παρῆγε ὑπεραξία γιὰ τὸν ἀγοραστὴ τῆς ἐργασίας του, τὰ 6 σελ. δὲν θὰ μετατρέπονταν σὲ κεφάλαιο, ἢ βάση τῆς καπιταλιστικῆς παραγωγῆς θὰ ἐξαφανίζονταν. Ἀκριβῶς ὁμοίως πάνω σ' αὐτὴ τὴν βάση πῶλεῖ τὴν ἐργασία του καὶ ἡ ἐργασία αὐτὴ εἶνε μισθωτὴ ἐργασία. Ἡ, γιὰ 12 ὥρες ἐργασία, παίρνει λιγώτερα ἀπὸ 6 σελ., δηλ. πῶς λίγο ἀπὸ 12 ὥρες ἐργασία. 12 ὥρες ἐργασία ἀνταλλάσσονται μὲ 10 ἢ 6, κλπ., ὥρες ἐργασία. Αὐτὴ ἡ ἐξίσωση ἀνίσων μεγεθῶν δὲν καταργεῖ μόνον κάθε καθορισμὸ τῆς ἀξίας· λόγῳ τῆς ἀντιφάσεώς τῆς δὲν μπορεῖ κανεὶς οὔτε νὰ τὴν θεωρήσει οὔτε νὰ τὴ διατυπώσῃ σὲ νόμο (1).

φέρνουν στὴν ἀγορὰ πρὶν νὰ δημιουργηθῇ (Observations on some verbal disputes. κλπ., σ. 75, 76)».

(1). Ἄν θεωρήσωμε τὴν ἐργασία σὰν ἓνα ἐμπόρευμα καὶ τὸ κεφάλαιο, προϊόν τῆς ἐργασίας, σὰν ἓνα ἄλλο ἐμπόρευμα, ἔπεται ὅτι ἂν οἱ ἀξίες αὐτῶν τῶν δυὸ ἐμπορευμά-

Δέν χρησιμεύει σέ τίποτε νά ἐξηγήσωμε αὐτή τήν ἀνταλλαγή πιδ πολλῆς ἐργασίας ἀντι πιδ λίγης ἐργασίας μέ τή διαφορά τῆς μορφῆς, δεδομένου ὅτι ἀπό τή μιὰ μεριά ἡ ἐργασία ἔχει πραγματοποιηθῆ ἤδη καί ἀπό τήν ἄλλη μεριά εἶνε ζωντανή (1). Θά ἦταν τόσο πιδ παράλογο ὅσο ἡ ἀξία ἐνός ἐμπορεύματος δέν καθορίζεται ἀπό τήν ποσότητα ἐργασίας πού πραγματοποιεῖται οὐσιαστικά μέσα σ' αὐτό, ἀλλά ἀπό τήν ποσότητα ζωντανῆς ἐργασίας πού χρειάζεται γιά τήν παραγωγή του. Ἄς ὑποθέσωμε ὅτι ἕνα ἐμπόρευμα παριστάνει 6 ὥρες ἐργασίας. Ἄν μιὰ ἐφεύρεση ἐπιτρέψει νά τὸ παράγωμε σέ 3 ὥρες, ἡ ἀξία τῶν ἤδη παραχθέντων ἐμπορευμάτων πέφτει σὸ μισό. Τὸ ἐμπόρευμα δέν παριστάνει πιά παρά 3 καί ὄχι 6 ὥρες ἀναγκαίας κοινωνικῆς ἐργασίας. Τὸ μέγεθος λοιπὸν τῆς ἀξίας καθορίζεται ἀπό τήν ποσότητα τῆς ἐργασίας πού χρειάζεται γιά τήν παραγωγή της καί

των καθορίζονται ἀπὸ ἴσες ποσότητες ἐργασίας, ἕνα δεδομένο ποσὸ ἐργασίας θά ἀνταλλαχθεῖ μέ τήν ποσότητα κεφαλαίου πού παρήχθη ἀπὸ τὸ ἴδιο ποσὸ ἐργασίας: περασμένη ἐργασία θά ἀνταλλαχθεῖ μέ τὸ ἴδιο ποσὸ σημερινῆς ἐργασίας. Ἡ ἀξία ὅμως τῆς ἐργασίας ἐν σχέσει μέ τὰ ἄλλα ἐμπορεύματα... δέν καθορίζεται ἀπὸ ἴσες ποσότητες ἐργασίας. (E. G. Wakefield στήν ἔκδοση πού ἔκαμε τοῦ A. Smith: *Wealth of Nations*, Λονδίνο, 1836, τ. I, σ. 231, ὑπόσημ.)

(1). Παρέστη ἀνάγκη νά ἀναγνωρισθῆ ὅτι κάθε φορὰ πού θά ἀντήλλασσε καμωμένη ἐργασία μέ ἐργασία πού ἔπρεπε νά γίνει, ὁ τελευταῖος (ὁ καπιταλιστής) θά εἶχε μιὰ ἀξία ἀνώτερη ἀπὸ τὸν πρῶτο (τὸν ἐργάτη). (Sismondi: *De la Richesse Commerciale*, Γενεύη, 1803, τ. I, σ. 37).

ὄχι ἀπὸ τὴν ἀντικειμενικὴ μορφή αὐτῆς τῆς ἐργασίας.

Ὅ,τι συναντᾶ ἀπ' εὐθείας ὁ καπιταλιστὴς στὴν ἀγορὰ δὲν εἶνε ἡ ἐργασία, ἀλλὰ ὁ ἐργάτης. Ἐκεῖνο ποῦ πωλεῖ αὐτὸς ὁ τελευταῖος, εἶνε ἡ ἐργατικὴ του δύναμη. Μόλις ἄρχισε νὰ ἐργάζεται, ἡ ἐργασία του δὲν τοῦ ἀνήκει πιά καὶ δὲν μπορεῖ πιά νὰ τὴν πωλήσει. Ἡ ἐργασία εἶνε ἡ οὐσία καὶ τὸ συμφυὲς μέτρο τῶν ἀξιών, ἡ ἴδια ὅμως δὲν ἔχει ἀξία(1).

Στὴν ἔκφραση: ἀξία ἐργασίας, ἡ ἰδέα τῆς ἀξίας δὲν ἐξηφανίσθη ἀπλῶς· ἀλλάξε στὸ ἀντίθετο τῆς. Εἶναι μιὰ ἔκφραση φανταστικὴ, σὰν αὐτὴ τὴν ἄλλη: τὴν ἀξία τῆς γῆς. Αὐτὲς ὅμως οἱ φανταστικὲς ἐκφράσεις ἀπορρέουν ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ὅρους τῆς παραγωγῆς. Εἶνε κατηγορίαι γιὰ τὶς φαινομενικὲς μορφὰς πραγματικῶν σχέσεων· ὅλες οἱ ἐπιστῆμες, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πολιτικὴν οἰκονομίαν, ξέρουν ὅτι ἡ ἐπιφάνεια τῶν πραγμάτων δὲν ἀνταποκρίνεται πάντοτε πρὸς τὴν πραγματικότητά τους (2).

(1). Ἡ ἐργασία, ἀποκλειστικὸ μέτρο τῆς ἀξίας, δημιουργὸς κάθε ἀξίας, δὲν εἶνε ἐμπόρευμα (Hodgskin, ἐνθ. ἀν., σ. 186.).

(2). Τὸ νὰ εἰπῆ κανεὶς ὅτι αὐτὲς οἱ ἐκφράσεις εἶνε ἀπλῶς ποιητικὲς ἐκφράσεις, εἶνε σὰν νὰ ὁμολογεῖ τὴν ἀδυναμία τῆς ἀναλύσεως. Ὁ Προυντόν εἶπε: «Ἡ ἐργασία λέγεται ὅτι ἔχει ἀξία, ὄχι ὡς ἐμπόρευμα ἢ ἴδια, ἀλλὰ γιὰ τὶς ἀξίες ποῦ ὑποτίθεται ὅτι περιέχονται δυναμικῶς μέσα της. Ἡ ἀξία τῆς ἐργασίας εἶνε μιὰ μεταφορικὴ ἔκφραση, κλπ». Σ' αὐτὸ ἀπαντῶ: «Στὴν ἐργασία ἐμπόρευμα, ποῦ εἶνε μιᾶς τρομακτικῆς πραγματικότητος, δὲν βλέπει παρὰ μιὰ γραμματικὴ ἔλλειψη. Ὅλη, λοιπόν, ἡ σημερινὴ κοινωνία, ποῦ

Χωρίς να της προσδώσει το ελάχιστο κριτικό πνεύμα, ή κλασική πολιτική οικονομία πήρε από την καθημερινή ζωή την κατηγορία «Τιμή της εργασίας» και μόνον κατόπιν διερωτήθηκε πώς καθωρίζετο αυτή ή τιμή. Σε λίγο άντελήφθη ότι για την τιμή της εργασίας καθώς και για την τιμή κάθε άλλου έμπορεύματος, οι μεταβολές που επέρχονται στη σχέση της προσφοράς και της ζήτησεως δέν εξηγούν παρά μόνον αυτές τις μεταβολές, δηλ. τις διακυμάνσεις των τιμών της αγοράς πάνω ή κάτω από το πραγματικό μέγεθος. Όταν καθιερωθεί ή ισορροπία μεταξύ της προσφοράς και της ζήτησεως, ένω οι άλλοι όροι μένουν οι ίδιοι, ή διακύμανση των τιμών εξαφανίζεται. Τότε όμως ή προσφορά και ή ζήτηση δέν εξηγούν πια τίποτε: ή

στηρίζεται στην εργασία έμπορεύμα, τώρα στηρίζεται σε μιὰ ποιητική έκφραση, σε μιὰ μεταφορική έκφραση. Θέλει ή κοινωνία «να θέσει έκποδών όλα τα άτοπα, που την ένοχλούν, έι λοιπόν, ας θέσει έκποδών τους κακόηχους όρους, ας αλλάξει τή γλώσσικαί γι' αυτό δέν έχει παρά να αποταθῆ στην Ακαδημία για να της ζητήσει μιὰ νέα έκδοση του λεξικού της». (Κ. Μάρξ: «Αυλιότης της Φιλοσοφίας», σ. 34,35). Είναι δέ ακόμα πιο πρόσφορο να μή δώσει καμμιά πραγματική έννοια στη λέξη αξία και να περιλάβει σ'αυτήν την κατηγορία πάν ό,τι θέλει. Να πώς καθορίζει την αξία ό J.B.Say: «Ό,τι αξίζει ένα πράγμα» και την τιμή: «αξία είδος πράγματος έκφραζομένη σε νόμισμα». Και γιατί «ή εργασία της γῆς έχει αξία; Γιατί τή διατιμούν». «Η αξία, λοιπόν, είναι ό,τι αξίζει ένα πράγμα και ή γῆ έχει αξία, γιατί αυτή ή αξία έκφράζεται σε νόμισμα. Νά, λοιπόν, μιὰ άπλή μέθοδος άπαντήσεως στα πώς και τα γιατί των πραγμάτων!

τιμὴ τῆς ἐργασίας, σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσιν, εἶνε ἡ φυσικὴ τιμὴ τῆς, ποὺ καθορίζεται ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν σχέσηιν τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ζητήσεως, καὶ πραγματικὸ ἀντικείμενο μελλοντικῆς ἀναλύσεως. Ἡ πῆραν τὶς διακυμάνσεις μιᾶς μακρᾶς περιόδου, ἐνὸς ἔτους π. χ., καὶ βρῆκαν ὅτι οἱ ὑψώσεις καὶ οἱ πτώσεις καταλήγουν σ' ἓνα μέσο μέγεθος, ἓνα σταθερὸ μέγεθος. Γιὰ νὰ καθορίσωμε αὐτὸ τὸ μέγεθος, δὲν μπορούσαμε νὰ ἐνεργήσωμε ὅπως γιὰ τὶς τιμὰς ποὺ ἀπομακρύνονται ἀπ' αὐτὸ καὶ κάνουν τὴν ἀντιστάθμισιν. Αὐτὴ ἡ τιμὴ, ποὺ ξεπερνᾷ τὶς τυχαῖες τιμὰς τῆς ἀγορᾶς τῆς ἐργασίας, σὲ ὅποιοις χρησιμεύει ὡς ρυθμιστῆς, αὐτὴ ἡ «ἀναγκαία τιμὴ» τῶν φυσιοκρατῶν, αὐτὴ ἡ «φυσικὴ τιμὴ» τοῦ Ἄ. Σμιθ, δὲν μπορεῖ νὰ εἶνε, γιὰ τὴν ἐργασία καθὼς καὶ γιὰ τὰ ἄλλα ἐμπορεύματα, παρὰ ἡ ἀξία τῆς ἐκφραζομένη σὲ χρῆμα. Ἡ πολιτικὴ οἰκονομία φανταζόταν ὅτι θὰ ἔφθανε τοιοῦτοτρόπως στὴν ἀξία τῆς ἐργασίας περνώντας ἀπὸ τὶς τυχαῖες τιμὰς.

Καθὼς καὶ γιὰ τὰ ἄλλα ἐμπορεύματα ὕστερα καθωρίσθη αὐτὴ ἡ ἀξία μὲ τὰ ἐξοδα παραγωγῆς. Ἀλλὰ ποῖα εἶνε τὰ ἐξοδα παραγωγῆς . . . τοῦ ἐργάτου, δηλ. τὰ ἐξοδα ποὺ χρειάσθηκαν γιὰ τὴν παραγωγὴ ἢ τὴν ἀναπαραγωγὴ τοῦ ἐργάτου; χωρὶς νὰ τὸ ἀντιληφθῆ ἡ πολιτικὴ οἰκονομία τὴν ἀρχικὴ ἐρώτησιν τὴν ἀντικατέστησε μ' αὐτὴ τὴν ἐρώτησιν, γυρίζοντας σὲ φαῦλο κύκλον. Ὅ,τι ὀνομάζει ἀξία τῆς ἐργασίας, στὴν πραγματικότητα εἶνε ἡ ἀξία τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως, ποὺ ὑπάρχει στὸ πρόσωπον τοῦ ἐργάτου καὶ εἶνε τόσο διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν λειτουργίαν τῆς, τὴν ἐργα-

σια, όσο είνε μιὰ μηχανή ἀπὸ τίς κινήσεις της. Ἀπασχολημένοι μὲ τὴ διαφορὰ μεταξὺ τῆς ἐμπορικῆς τιμῆς τῆς ἐργασίας καὶ ἐκείνου ποὺ ὀνομάζουν ἀξία της, τῆς σχέσεως αὐτῆς τῆς ἀξίας πρὸς τὸ ποσοστὸ τοῦ κέρδους καὶ πρὸς τίς ἀξίες ποὺ παρήχθησαν μὲ τὴν ἐργασία, δὲν ἀνεκάλυψαν ποτὲ ὅτι ἡ πορεία τῆς ἀναλύσεως, ἀφοῦ πῆγε ἀπὸ τίς ἐμπορικὲς τιμὲς τῆς ἐργασίας στὴ δῆθεν ἀξία της, κατέληξε νὰ ἀποσυνθέσει τὴν ἀξία τῆς ἐργασίας σὲ ἀξία τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως. Ἐπειδὴ δὲν ἀντιλαμβάνονταν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δικῆς της ἀναλύσεως, ἐπειδὴ παραδεχόταν μὲ ἐλαφρὰ συνείδηση τίς κατηγορίες «ἀξία τῆς ἐργασίας» καὶ «φυσικὴ ἀνάγκη τῆς ἐργασίας», ὡς ἔσχατες τέλειες ἐκφράσεις τῶν περὶ οὗ ὁ λόγος σχέσεων ἀξίας, ἡ κλασικὴ πολιτικὴ οἰκονομία, καθὼς θὰ τὸ ἴδοῦμε ἀργότερα, κατέληξε σὲ συγχίσεις καὶ ἀνυπέρβλητες ἀντιφάσεις, μολονότι πρεῖχε στὴ λαϊκὴ οἰκονομία στερεὰ βάση ὅπου νὰ ἀναπτύξει τίς κοινοτοπικὲς θεωρίες της, ποὺ μόνο τὴν ἐπιφάνεια τῶν πραγμάτων λαμβάνουν κατ' ἀρχὴν ὑπ' ὄψιν.

Ἄς ἴδοῦμε πρῶτα-πρῶτα πῶς παρουσιάζονται ἡ ἀξία καὶ οἱ τιμὲς τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως ἀπέναντι τοῦ ἡμερομισθίου, τοῦ μεταμορφωμένου τύπου των.

Ἐέρομε ὅτι ἡ ἡμερήσια ἀξία τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως ὑπολογίζεται σύμφωνα μὲ μιὰ ὀρισμένη διάρκεια τῆς ζωῆς τοῦ ἐργάτου, ποὺ ἀντιστοιχεῖ σὲ ὀρισμένη διάρκεια τῆς ἐργάσιμης ἡμέρας. Ἐστω μιὰ συνήθης ἡμέρα 12 ὥρων καὶ μιὰ ἡμερήσια ἀξία, γιὰ τὴν ἐργατικὴ δύναμη, 3 σελ., νομισματικὴ ἔκφραση ποὺ παριστάνει 6 ὥρες ἐργασίας. Ἄν ὁ ἐρ-

γάτης λαμβάνει 3 σελ. εἰσπράττει τὴν ἀξία τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως λειτουργούσης 12 ὥρες. Ἄν ἐκφράσωμε αὐτὴ τὴν ἡμερήσια ἀξία τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως ὡς ἀξία ἐργασίας μιᾶς ἡμέρας, ἔχομε τὸν τύπο : ἡ ἐργασία 12 ὡρῶν ἔχει ἀξία 3 σελινιῶν. Τοιοῦτοτρόπως ἡ ἀξία τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως καθορίζει τὴν ἀξία τῆς ἐργασίας ἢ, σὲ νομισματικὴ ἔκφραση, τὴν ἀναγκαίαν τιμὴν τῆς. Ἄν, λοιπόν, ἡ τιμὴ τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν ἀξία τῆς, ἡ τιμὴ τῆς ἐργασίας θὰ ἀπομακρυνθῆ ἐπίσης ἀπὸ τὴν δῆθεν ἀξία τῆς.

Δεδομένου ὅτι ἡ ἀξία τῆς ἐργασίας εἶναι μιᾶ ἀνάρμοστη ἔκφραση γιὰ τὴν ἀξία τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως, ἔπεται φυσικὰ ὅτι ἡ ἀξία τῆς ἐργασίας θὰ μείνει πάντοτε καὶ ἀναγκαίως μικρότερη ἀπὸ τὴν παραχθεῖσα ἀξία. Πράγματι ὁ καπιταλιστὴς βάζει πάντοτε τὴν ἐργατικὴν δύναμη νὰ λειτουργεῖ πέρα ἀπὸ τὸ χρονικὸ διάστημα ποῦ χρειάζεται γιὰ νὰ παραχθῆ ἡ ἀξία τῆς. Στὸ παράδειγμα μας, ἡ ἀξία τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως ποῦ λειτουργεῖ ἐπὶ 12 ὥρες εἶνε 3 σελινιῶν· 6 ὥρες ὅμως ἀρκοῦν γιὰ τὴν ἀναπαγωγὴν αὐτῆς τῆς ἀξίας. Ἀλλὰ ἡ παραχθεῖσα ἀξία εἶνε 6 σελ., γιὰτὶ ἡ ἐργατικὴ δύναμη λειτουργεῖ στὴν πραγματικότητά ἐπὶ 12 ὥρες, καὶ ἡ παραχθεῖσα ἀξία δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἴδιαν ἀξία τῆς δυνάμεως, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν διάρκειαν τῆς λειτουργίας τῆς. Τοιοῦτοτρόπως φθάνομε σ' αὐτὸ τό, παράλογο ἐκ πρώτης ὄψεως, συμπέρασμα, ὅτι ἡ ἐργασία ποῦ δημιουργεῖ μιᾶ ἀξία 6 σελινιῶν, ἔχει

μόνον αξία· 3 σελινιῶν (1).

Ἄλλὰ δὲν εἶνε ὄλο αὐτό. Ἡ αξία τῶν 3 σελ. ποὺ παριστάνει τὸ πληρωμένο μέρος τῆς ἐργάσιμης ἡμέρας, δηλ. 6 ὥρες ἐργασίας, παρουσιάζεται ὡς αξία ἢ τιμὴ τῆς ὀλικῆς ἡμέρας ποὺ περιλαμβάνει 6 ὥρες ἀπλήρωτες. Ὁ τύπος τοῦ ἡμερομισθίου, λοιπὸν, ἐξαφανίζει τελείως τὸν καταμερισμὸ τῆς ἐργάσιμης ἡμέρας σὲ ἀναγκαῖα ἐργασία καὶ σὲ ὑπερεργασία, σὲ πληρωμένη καὶ σὲ ἀπλήρωτη ἐργασία ! Κάθε ἐργασία φαίνεται ὡς πληρωμένη ἐργασία. Στὴν ἀγγαρεία, ἢ ἐργασία ποὺ κάνει ὁ ἐργάτης γιὰ δικό του λογαριασμὸ καὶ ἐκείνη ποὺ κάνει ὑποχρεωτικὰ γιὰ τὸν γαιοκτῆμονα εἶνε τελείως διαφορετικὲς στὸ χρόνο καὶ στὸ διάστημα. Στὸ σύστημα τῆς δουλείας, ἀπεναντίας, αὐτὸ τὸ μέρος τῆς ἡμέρας ὅπου ὁ δοῦλος ἀντικαθιστᾷ ἀπλῶς τὴν αξία τῶν ἰδίων του μέσων συντηρήσεως καὶ ὅπου ἐργάζεται πραγματικὰ γιὰ τὸν ἑαυτό του φαίνεται ὅτι ἀφιερώνεται σὲ ἐργασία γιὰ λογαριασμὸ τοῦ ἀφεντικοῦ. Ὅλη ἡ ἐργασία τοῦ δούλου παρουσιάζεται ὡς ἐργασία ἀπλήρωτη (2).

(1) Βλέπε : Κριτικὴ τῆς Πολ. Οἰκονομίας, σ. 40, ὅπου ἀναγγέλλω ὅτι θὰ λύσω τὸ πρόβλημα ὅταν μελετήσω τὸ κεφάλαιο. « Πῶς ἡ παραγωγή ἢ στηριζομένη πάνω στὴν ἀνταλλακτικὴν αξία ποὺ καθορίζεται ἀπὸ τὸν ἀπλὸ χρόνο ἐργασίας ὁδηγεῖ σ' αὐτὸ τὸ ἀποτέλεσμα, ὥστε ἡ ἀνταλλακτικὴ αξία τῆς ἐργασίας νὰ εἶνε μικρότερη ἀπὸ τὴν ἀνταλλακτικὴν αξία τοῦ προϊόντος τῆς ; »

(2). Κατὰ τὸν Ἀμερικανικὸ χωριστικὸ πόλεμο, ἡ « Μόρνινγκ Στάρ », ὄργανο τοῦ ἐλευθέρου ἐμπορίου τοῦ Λονδίνου, ἀπλοϊκῆ μέχρι παραλογισμοῦ, διεκήρυσσε ἀκατάπαυστα, μὲ ὅλη τὴ δυνατὴ ἀγανάκτηση, ὅτι στίς ὁμοσπονδιακὲς

Στὸ καθεστῶς τῆς μισθωτῆς ἐργασίας συμβαίνει τὸ ἀντίστροφο : ἀκόμη καὶ ἡ ὑπερεργασία ἢ ἀπλήρωτη ἐργασία φαίνεται ὡς πληρωμένη ἐργασία. Ἐκεῖ, ἡ σχέση ἰδιοκτησίας κρύβει τὴν ἐργασία ποὺ κάνει ὁ δοῦλος γιὰ δικό του λογαριασμό. Ἐδῶ, ἡ νομισματική σχέση κρύβει τὴν δωρεὰν ἐργασία τοῦ μισθωτοῦ.

Κατόπιν τούτου, ἐννοοῦμε τὴν κεφαλαιώδη σπουδαιότητα ποὺ παρουσιάζει ἡ μετατροπὴ τῆς ἀξίας καὶ τῆς τιμῆς τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως σὲ ἡμερομίσθιο ἢ σὲ ἀξία καὶ τιμὴ τῆς ἰδίας τῆς ἐργασίας. Αὐτὸς ὁ τύπος μᾶς κρύβει τὴν πραγματικὴν σχέση καὶ μᾶς δείχνει τὸ ἀντίθετό της ἀκριβῶς. Χρησιμεύει ἕμως ὡς δάση σ' ὅλες τὶς νομικὲς ἐννοιες τοῦ ἐργάτου καὶ τοῦ καπιταλιστοῦ, σ' ὅλες τὶς φενάκες τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος παραγωγῆς, σ' ὅλες τὶς φιλελεύθερες πλάνες, σ' ὅλες τὶς ἐγκωμιστικὲς ἀνοησίες ποὺ μᾶς σεροῖρει ἡ λαϊκὴ οἰκονομία.

Ἄν ἡ ἱστορία χρειάζεται πολὺν καιρὸ γιὰ νὰ βρῆ τὸ μυστικὸ τοῦ ἡμερομισθίου, ἀπεναντίας τίποτε δὲν εἶνε πιὸ εὔκολο ἀπὸ τὸ νὰ ἐννοήσωμε τὴν ἀναγκαιότητα, τοὺς λόγους ὑπάρξεως αὐτοῦ τοῦ καταπληκτικοῦ τύπου.

Ἐκ πρώτης ὄψεως, ἡ ἀνταλλαγὴ μεταξὺ κεφαλαίου καὶ ἐργασίας γίνεται ἀπολύτως ὡς τὴν πώληση καὶ τὴν ἀγορὰ παντὸς ἐμπορεύματος. Ὁ ἀγοραστὴς δίνει ἕνα ὠρισμένο χρηματικὸ ποσό, ὁ πω-

πολιτεῖες οἱ νέγροι ἐργάζονταν ὅπως διόλου δωρεάν. Αὐτὴ ἡ ἐφημερὶς θὰ ἔπρεπε νὰ συγκρίνει τὰ ἡμερήσια ἔξοδα ἑνὸς ἀπ' αὐτοὺς τοὺς νέγρους μὲ τὰ ἔξοδα ἑνὸς ἐλευθέρου ἐργάτου τῆς ἀνατολικῆς συνοικίας τοῦ Λονδίνου.

λητής ένα πράγμα που δεν είναι χρήμα. Νομικώς μπορεί κανείς να διίδει σ' αυτό μια ύλική διαφορά εκφραζομένη στους πιο κάτω τύπους: Do ut des, do ut facias, facio ut des, facio ut facias (1).

Ἐκτός αὐτοῦ, δεδομένου ὅτι ἡ ἀνταλλακτικὴ ἀξία καὶ ἡ ἀξία χρήσεως εἶνε μεγέθη ἀσύμμετρα, ἡ ἔκφραση «ἀξία τῆς ἐργασίας», «τιμὴ τῆς ἐργασίας», δὲν φαίνεται πρὸ παράλογη ἀπ' αὐτῆ τὴν ἄλλη «ἀξία τοῦ βχιπακιοῦ», «τιμὴ τοῦ βαμπακιοῦ». Προσθέστε ὅτι ὁ ἐργάτης πληρώνεται μόνον ὅταν δώσει τὴν ἐργασία του. Στὴ λειτουργία του ὁμοῦς ὡς μέσου πληρωμῆς, τὸ χρήμα πραγματοποιεῖ ἐκ τῶν ὑστέρων τὴν ἀξία ἢ τιμὴ τῆς παρασχεθείσης ἐργασίας. Τέλος, ἡ ἀξίας χρήσεως, πρὸ παραχωρεῖ στὸν καπιταλιστὴ ὁ ἐργάτης, δὲν εἶνε πραγματικὰ ἡ ἐργατικὴ του δύναμη, ἀλλὰ ἡ λειτουργία αὐτῆς τῆς δυνάμεως, μιὰ ὀρισμένη χρήσιμη ἐργασία, ἡ ἐργασία τοῦ ράφτη, τοῦ ὑποδηματοποιοῦ, τοῦ κλώστη. Ἀπὸ μιὰ ἄλλη ἀποψη, αὐτὴ ἡ ἐργασία μπορεῖ νὰ εἶνε ἓνα γενικὸ στοιχεῖο πρὸ σχηματίζει ἀξία: αὐτὸ εἶνε μιὰ ιδιότης πρὸ τῆ διακρίνει ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα ἐμπορεύματα, ἀλλὰ πρὸ δὲν περιλαμβάνεται στὸ πλαίσιο τῆς κοινῆς συνειδήσεως.

Ἄς πάρωμε τὴν ἀποψη τοῦ ἐργάτου πού, γιὰ μιὰ ἐργασία 12 ὥρων, παίρνει τὴν ἀξία μιᾶς ἐργασίας 6 ὥρων, ἔστω 3 σελ.: ἡ δωδεκάωρη ἐργασία του θὰ εἶνε πραγματικῶς γι' αὐτὸν τὰ μέσον ἀγορᾶς τῶν

(1) Δίνω γιὰ νὰ δίνεις, δίνω γιὰ νὰ κάνεις, κάνω γιὰ νὰ δίνεις, κάνω γιὰ νὰ κάνεις.

3 σελ. Ὁ ἐργάτης παρέχει πάντοτε 12 ὥρων ἐργασίας, εἴτε ἡ ἀξία τῆς ἐργατικῆς του δυνάμεως μεταβάλλεται μὲ τὴν ἀξία τῶν συνήθων μέσων συντηρήσεώς του καὶ περνᾷ ἀπὸ 3 σελ. σὲ 4 ἢ σὲ 2 σελ. εἴτε, ἐνῶ ἡ ἀξία τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως μένει ἡ ἴδια, ἡ τιμὴ τῆς ἀνεβαίνει σὲ 4 σελ. ἢ πέφτει σὲ 2 σελ., συνεπεία διακυμάνσεων στὴν προσφορὰ καὶ στὴ ζήτηση. Κάθε μεταβολή, λοιπὸν, στὸ μέγεθος τοῦ ἰσοδυνάμου ποὺ εἰσπράττει τοῦ φαίνεται ἀναγκαστικῶς μεταβολὴ στὴν ἀξία ἢ τὴν τιμὴ τῶν 12 ὥρων τῆς ἐργασίας. Αὕτῃ ἀκριβῶς ἡ περίστασις ὤθησε τὸν Ἄ. Σμίθ, γιὰ τὸν ὁποῖο ἡ ἐργάσιμη ἡμέρα εἶνε σταθερὸ μέγεθος, νὰ εἰπεῖ ὅτι ἡ ἀξία τῆς ἐργασίας εἶνε σταθερὴ, μολονότι ἡ ἀξία τῶν μέσων συντηρήσεως ἀλλάζει καὶ συνεπῶς ἡ ἴδια ἐργάσιμη ἡμέρα παριστάνεται μὲ πλεονάζον ἢ πλεονάζον χρήμα δοσμένον στὸν ἐργάτη.

Ἄς πάρωμε, ἀφ' ἑτέρου, τὸν καπιταλιστὴ. Ἐκεῖνο ποὺ θέλει εἶνε ὅσο τὸ δυνατὸν πλεονάζον ἐργασία μὲ τὰ πλεονάζον χρήματα. Ἀπὸ πρακτικὴ ἀποψη εἶνε πλεονάζον τὸν ἐνδιαφέρει : ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῆς τιμῆς τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἀξίας ποὺ παράγει λειτουργοῦσα. Προσπαθεῖ νὰ ἀγοράσει ὅλα τὰ ἐμπορεύματα στὴ χαμηλότερη τιμὴ καὶ δηλώνει ὅτι πραγματοποιοῖ ἕνα κέρδος ὅταν, μὲ ἐξαπάτησιν, ἀγοράζει κάτω ἢ πωλεῖ πάνω ἀπὸ τὴν ἀξία. Γι' αὐτὸ ποτὲ δὲν κατορθώνει νὰ ἐννοήσῃ ὅτι, ἂν ἡ ἀξία τῆς ἐργασίας ὑψίστατο πράγματι καὶ πλήρως αὕτῃ τὴν ἀξία, τὸ κεφάλαιο αὐτὸ δὲν θὰ ὑψίστατο πλεονάζον καὶ

τὸ χρῆμα του δὲν θὰ μποροῦσε πιά νὰ μεταβληθεῖ σὲ κεφάλαιο.

Ἄλλωστε ἡ πραγματικὴ κίνησις τοῦ ἡμερομισθίου παρουσιάζει φαινόμενα ἀπὸ τὰ ὅποια φαίνεται νὰ προκύπτει ὅτι πᾶν ὅ,τι πληρώνεται δὲν εἶνε ἡ ἀξία τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως, ἀλλὰ ἡ ἀξία τῆς λειτουργίας της, τῆς ἐργασίας. Αὐτὰ τὰ φαινόμενα μποροῦν νὰ ἀναχθοῦν σὲ δύο μεγάλες τάξεις. Πρῶτα -πρῶτα: μεταβολὴ τοῦ ἡμερομισθίου καὶ μεταβολὴ τῆς διάρκειας τῆς ἐργάσιμης ἡμέρας. Θὰ μποροῦσε ἐπίσης κανεὶς νὰ συμπεράνει ὅτι πληρώνεται ὄχι ἡ ἀξία τῆς μηχανῆς, ἀλλὰ ἡ ἀξία τῆς λειτουργίας της, γιατί στοιχίζει ἀκριβώτερα νὰ νοικιασθῆ μιὰ μηχανὴ γιὰ μιὰ ἐβδομάδα παρὰ γιὰ μιὰ ἡμέρα. Ἐπειτα: ἀτομικὴ διαφορὰ στὰ ἡμερομίσθια τῶν διαφόρων ἐργατῶν ποὺ κάνουν τὴν ἴδια ἐργασία. Αὕτῃ ὁμως ἡ ἀτομικὴ διαφορὰ συναντᾶται ἐπίσης, καὶ χωρὶς νὰ ὑπάρχει φόβος νὰ ἐξαπατηθῆ κανεὶς, στὸ σύστημα τῆς δουλείας, ὅπου ἀπλούστατα πωλοῦν τὴν ἐργατικὴ δύναμη. Στὸ σύστημα τῆς δουλείας, τὸ πλεονέκτημα ἢ τὸ μειονέκτημα τῆς ἀνώτερης ἢ κατώτερης ἀπὸ τὸν μέσον ὄρο ἐργατικῆς δυνάμεως τὸ ἔχει ὁ ἰδιοκτῆτης· στὸ σύστημα τῆς μισθωτῆς ἐργασίας χάνει ἢ κερδίζει ὁ ἐργάτης, γιατί πωλεῖ ὁ ἴδιος τὴν ἐργατικὴ του δύναμη στὴν πρώτη περίπτωση, στὴ δεύτερη δὲ περιπίπτει πωλιέται ἀπὸ ἓνα τρίτο πρόσωπο.

Στὸ φαινομενικὸ τύπο «ἀξία καὶ τιμὴ τῆς ἐργασίας» ἢ «ἡμερομίσθιο», ποὺ ἀντιτίθεται στὴν πραγματικὴ σχέση «ἀξία καὶ τιμὴ τῆς ἐργατικῆς δυνά-

μεως», μπορούμε να εφαρμόσουμε ό,τι εφαρμόζεται
σ' όλους τους φαινομενικούς τύπους και το βάθος
τους. Οί πρώτοι αντανακλώνται απ' ευθείας, αυ-
θόρμητα, ως συνήθεις τύποι τῆς νοήσεως· τὸ δεύ-
τερο τὸ ἀνεκάλυψε ἡ ἐπιστήμη. Ἡ κλασικὴ πολι-
τικὴ οἰκονομία πλησιάζει τὴν πραγματικὴν κατά-
σταση, δὲν κατορθώνει ὅμως νὰ τὴ διατυπώσῃ ἐν
ἐπιγνώσει. Δὲν θὰ τὸ κατορθώσῃ δὲ ἐφ' ὅσον θὰ μέ-
νει μὲ τὴ γελοία ἀστικὴ περιβολή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Ὁ ἐργατικὸς μισθὸς μετὴν ἡμέρα.

Ὁ ἐργατικὸς μισθὸς προσλαμβάνει κι' αὐτὸς πολυποίκιλους τύπους. Δὲν θὰ τὸ ὑποπτευόταν κανεὶς διαβάζοντας τὰ ἐγχειρίδια τῶν οἰκονομολόγων, πού, ἐνδιαφερόμενοι μονάχα γιὰ τὴν ὕλη, παραδλέπουν κάθε τυπικὴ διάκριση. Στὴν εἰδικὴ θεωρία τῆς μισθωτῆς ἐργασίας ἐναπόκειται νὰ ἐκθέσει ἕλους αὐτοὺς τοὺς τύπους· δὲν εἶνε δουλειὰ τοῦ παρόντος ἔργου, ὅπου θὰ ὑποδείξωμε μονάχα βραχύτατα τοὺς δύο κυριωτέρους τύπους.

Ἐνθυμούμεθα ὅτι ἡ πώληση τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως γίνεται πάντοτε γιὰ ἓνα ὠρισμένο χρόνον. Ὁ τροποποιηθεὶς, λοιπόν, τύπος ποὺ παριστάνει ἄμεσα τὴν ἡμερησίαν, ἐβδομαδιαίαν, κ.λ.π., ἀξία τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως εἶνε ὁ τύπος τοῦ ἐργατικοῦ μισθοῦ μετὸ χρόνον ἢ ἡμερομισθίου, κ.λ.π.

Πρέπει, πρῶτα-πρῶτα, νὰ παρατηρήσωμε ὅτι οἱ νόμοι οἱ ἐκτεθέντες ἐν τῷ δέκτῳ πέμπτῳ κεφάλαιῳ καὶ σχετικοὶ μετὴ τῆ μεταβολῆ μεγέθους τῆς ὑπεραξίας καὶ τῆς τιμῆς τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως μεταβάλλονται, μετὰ μιὰ ἀπλή τυπικὴ τροποποίηση, σὲ νόμον τοῦ ἐργατικοῦ μισθοῦ. Ἐπίσης ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῆς

ἀνταλλακτικῆς ἀξίας τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως καὶ τοῦ ὄγκου τῶν μέσων συντηρήσεως ποὺ παριστάνουν αὐτὴ τὴν ἀξία φαίνεται τώρα ὡς διαφορὰ μεταξύ ὀνομαστικοῦ καὶ πραγματικοῦ ἐργατικοῦ μισθοῦ. Εἶνε περιττὸ νὰ ἐπαναλάβωμε ἐδῶ πέρα ὅ,τι εἶπαμε ἤδη. Περιοριζόμαστε, λοιπόν, σὲ μερικὰ χαρακτηριστικὰ σημεῖα τοῦ ἐργατικοῦ μισθοῦ μὲ τὸ χρόνο.

Τὸ χρηματικὸ ποσὸ (1), ποὺ παίρνει ὁ ἐργάτης γιὰ τὴν ἡμερησία, ἐβδομαδιαία, κλπ., ἐργασία του, σχηματίζει τὸ ποσὸ τοῦ ὀνομαστικοῦ ἢ ὑπολογιζομένου σὲ ἀξία μισθοῦ του. Εἶνε ὁμοίως φανερὸ ὅτι, ἀνάλογα μὲ τὴ διάρκεια τῆς ἐργασίμης ἡμέρας, συνεπῶς ἀνάλογα μὲ τὴν ποσότητα ἐργασίας ποὺ παρέχεται καθημερινῶς, ὁ ἡμερήσιος, ἐβδομαδιαῖος κ.λ.π. ἐργατικὸς μισθὸς μπορεῖ νὰ παριστάνει, γιὰ τὸ ἴδιο ποσὸ ἐργασίας, μιὰ τιμὴ πολὺ διαφορετικὴ ἢ χρηματικὰ ποσὰ πολὺ διαφορετικὰ (2). Ὄταν πρόκειται, λοιπόν, γιὰ ἐργατικὸ μισθὸ μὲ τὸ χρόνο πρέπει νὰ κάνωμε πάλιν διάκριση μεταξύ τοῦ ὀλικοῦ ποσοῦ τοῦ ἡμερήσιου, ἐβδομαδιαίου, κ.λ.π., μισθοῦ καὶ τῆς τιμῆς τῆς ἐργασίας. Πῶς βρίσκομε αὐ-

(1). Ὑποθέτομε πάντα ὅτι ἡ ἀξία σὲ χρῆμα εἶνε σταθερή.

(2). «Τιμὴ τῆς ἐργασίας εἶνε τὸ ποσὸ ποὺ πληρώνεται γιὰ δεδομένη ποσότητα ἐργασίας. (Ed. West : Price of Corn and Wages of Labour. Λονδίνο. 1826, σ. 67). Γουέστ εἶνε ὁ συγγραφεὺς ἑνὸς ἀνωνόμου συγγράμματος ποὺ ἄφησε ἐποχὴ στὴν ἱστορία τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας (Essay on the application of Capital to Land, by a fellow of Univ. Col. of Oxford, Λονδίνο, 1815.)

τή τήν τιμή, δηλ. τή νομισματική αξία μιᾶς δεδομένης ποσότητος ἐργασίας ; Τή μέση τιμή τῆς ἐργασίας τή βρίσκομε διαιρῶντας τή μέση ἡμερήσια αξία τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως μέ τόν ἀριθμό τῶν ὥρῶν τῆς μέσης ἡμέρας. Ἐστω ἡ ἡμερήσια αξία τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως 3 σελ., αξία παραχθεῖσα ἀπό 6 ὥρες ἐργασίας· ἔστω ἔπειτα μιᾶ ἐργάσιμη ἡμέρα 12 ὥρῶν· ἡ τιμή τῆς ὥρας ἐργασίας εἶνε $\frac{3 \text{ σελ.}}{12} = 3 \text{ πένες.}$

Ἡ τιμή ποῦ βρίσκομε τοιουτοτρόπως χρησιμεύει ὡς μετρική μονάς γιά τήν τιμή τῆς ἐργασίας.

Ἐπεταί ὅτι ὁ ἡμερήσιος, ἐβδομαδιαῖος, κλπ., ἐργατικός μισθός μπορεῖ νά μείνει ὁ ἴδιος, μολονότι ἡ τιμή τῆς ἐργασίας πέφτει σταθερά. Μὲ τήν ἡμέρα τοῦ 10ώρου, ἐφ' ὅσον ἡ ἡμερήσια αξία τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως εἶνε 3 σελ., ἡ τιμή τῆς ὥρας ἐργασίας ἦταν $3 \frac{3}{5}$ πένες· αὐτή ἡ τιμή πέφτει σέ 3 πένες μέ τήν ἡμέρα τοῦ 12ώρου καί σέ $2 \frac{2}{5}$ πένες μέ τήν ἡμέρα τοῦ 15ώρου. Μολαταῦτα, ὁ ἡμερήσιος ἢ ἐβδομαδιαῖος ἐργατικός μισθός δέν μεταβάλλεται. Ἀντιστρόφως, ὁ ἡμερήσιος ἢ ἐβδομαδιαῖος ἐργατικός μισθός μπορεῖ νά ἀνέβει, μολονότι ἡ τιμή μιᾶς ὥρας ἐργασίας μένει σταθερά ἢ καί ἐλαττοῦται ἀκόμη. Μὲ μιᾶ 10ωρη ἡμέρα, ἐφ' ὅσον ἡ ἡμερήσια αξία τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως εἶνε 3 σελ., ἡ τιμή μιᾶς ὥρας ἐργασίας εἶνε $3 \frac{3}{5}$ πένες. Ἄν ὁ ἐργάτης, ἐπειδὴ αὐξάνει ἡ ἀπασχόληση, ἐργάζεται 12 ὥρες ἐνῶ ἡ τιμή τῆς ἐργασίας μένει ἡ ἴδια, ὁ ἡμερήσιος μισθός του ἀνεβαίνει σέ 3 σελ καί $7 \frac{1}{5}$ πένες χωρὶς καμμιά μεταβολή τῆς τιμῆς τῆς ἐργασίας. Τὸ

ἴδιο ἀποτέλεσμα θὰ μπορούσε νὰ δημιουργηθῆ ἂν, ἀντὶ τοῦ ἑκτατικοῦ μεγέθους, ηὔξανε τὸ ἐντατικὸ μέγεθος τῆς ἐργασίας (1). Ἐνῶ ὁ ἡμερήσιος ἢ ὁ ἐβδομαδιαῖος ἐργατικὸς μισθὸς αὐξάνει, ἡ τιμὴ τῆς ἐργασίας μπορεῖ νὰ μὴ μεταβάλλεται ἢ νὰ πέφτει. Κι' αὐτὸ ἐφαρμόζεται στὶς εἰσπράξεις τῆς ἐργατικῆς οἰκογενείας, μόλις τὸ ποσὸ τῆς ἐργασίας ποὺ παρέχει ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας αὐξηθῆ μὲ τὴν ἐργασία τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας. Ἀνεξάρτητα, λοιπόν, ἀπὸ τὴν ἐλάττωσιν τοῦ ὀνομαστικοῦ ἐργατικοῦ μισθοῦ, ἡμερήσιου ἢ ἐβδομαδιαίου, ὑπάρχουν μέθοδοι ποὺ μποροῦν νὰ ρίξουν τὴν τιμὴ τῆς ἐργασίας. (2).

(1). Ὁ μισθὸς τῆς ἐργασίας ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν τιμὴ τῆς ἐργασίας καὶ τὴν ποιότητα τῆς παρασχεθείσης ἐργασίας... Μία ὑψωση ἡμερομισθίων δὲν προϋποθέτει ἀναγκαίως ὑψωση τῶν τιμῶν τῆς ἐργασίας. Ἡ αὐξηση τῆς δουλειᾶς μπορεῖ νὰ ὑπερτιμήσῃ σημαντικὰ τὰ ἡμερομίσθια, χωρὶς νὰ ἐπέλθῃ τροποποίηση στὴν τιμὴ τῆς ἐργασίας. (Γουέστ, ἐνθ. ἂν., σ. 57, 68, 112). Ὅσον ἀφορᾷ τὸ κυριώτερο ζήτημα : πῶς καθορίζεται ἡ τιμὴ τῆς ἐργασίας ; Ὁ Γουέστ ἀπαντᾷ μὲ ἀόριστες κοινοτοπίες.

(2). Αὐτὸ τὸ κατενόησε ὁ πιδ φανατικὸς ἀντιπρόσωπος τῆς βιομηχανικῆς μπουρζουαζίας τοῦ 18ου αἰῶνος ὁ συχνὰ ἀναφερθεὶς συγγραφεὺς τοῦ Essay on Trade, κλπ. Δυστυχῶς ἡ ἔκθεσή του εἶνε συγκεχυμένη. «Ἡ ποσότης τῆς ἐργασίας καὶ ὄχι ἡ τιμὴ τῆς (ἐννοεῖται ὁ ὀνομαστικὸς ἐργατικὸς μισθός, ἡμερήσιος ἢ ἐβδομαδιαῖος) καθορίζεται ἀπὸ τὴν τιμὴ τῶν προμηθειῶν καὶ ἄλλων ἀναγκαίων πραγμάτων· ἐλαττώστε τὴν τιμὴ τῶν ἀναγκαίων εἰδῶν καὶ θὰ ἐπιτύχετε ἀσφαλῶς· μιὰ ἀνάλογη ἐλάττωσις τῆς ποσότητος τῆς ἐργασίας... Οἱ ἐργοστασιάρχαι τῆς χειροτεχνίας ξέροντες ὅτι ὑπάρχουν διάφορα μέσα, γιὰ νὰ ὑψώσουν ἢ

Ἐξ αὐτοῦ προκύπτει καὶ ὁ γενικὸς νόμος: Δεδομένης τῆς ἡμερήσιας ἢ ἐβδομαδιαίας, κτλ., ποσότη- τῆς ἐργασίας, ὁ ἡμερήσιος ἢ ἐβδομαδιαῖος ἐργατι- κὸς μισθὸς ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν τιμὴ τῆς ἐργασίας, ἢ ὅποια ποικίλλει ἢ ἴδια, εἴτε μὲ τὴν ἀξία τῆς ἐργατι- κῆς δυνάμεως, εἴτε μὲ τὶς ἐμπορικὲς τιμὲς ποὺ δια- φέρουν ἀπὸ τὴν ἀξία. Ἀπεναντίας, δεδομένης τῆς τιμῆς τῆς ἐργασίας, ὁ ἡμερήσιος ἢ ἐβδομαδι- αῖος μισθὸς ἐξαρτᾶται ἀπὸ τῆς ποσότητα τῆς ἡμε- ρήσιας ἢ ἐβδομαδιαίας ἐργασίας.

Ἡ μετρικὴ μονὰς τοῦ ἐργατικοῦ μισθοῦ μὲ τὸ χρόνο, ἢ τιμὴ τῆς ἐργάσιμης ὥρας, εἶνε τὸ πηλί- κον τῆς ἡμερήσιας ἀξίας τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως, διηρημένης μὲ τὸν ἀριθμὸ τῶν ὡρῶν τῆς κοινῆς ἐρ- γάσιμης ἡμέρας. Ἄς ὑποθέσωμε ὅτι αὐτὸς ὁ ἀριθμὸς εἶναι 12 ὥρες, ἢ ἡμερήσια ἀξία τῆς ἐργατικῆς δυνά- μεως 3 σελ., ἀξία ποὺ παρήχθη ἀπὸ 6 ὥρες ἐργα- σίας.

Ἰπ' αὐτοὺς τοὺς ὅρους, ἢ τιμὴ τῆς ἐργάσιμης ὥρας εἶναι 3 σελ. καὶ ἡ παρὰχθεῖσα ἀξία 3 σελ. Ἄν ὁ ἐργάτης, ἀντὶ 12 ὡρῶν, δὲν ἐργάζεται παρὰ μόνον

ἐλαττώσουν τὴν τιμὴ τῆς ἐργασίας, χωρὶς νὰ τροποποιη- θῇ τὸ ὀνομαστικὸ ποσὸ τῆς (ἐνθ. ἀν., σ. 48 καὶ 61). Στὸ ἔργο του: «Three Lectures on the Rate of Wages Λονδίνο, 1830, ὁ Σένιορ ἐνεπνεύσθη ἀπὸ τὸν Γουέστ, χωρὶς ὅμως νὰ τὸν ἀναφέρει. Σελὶς 14, λέγει: «Ὁ ἐργάτης ἐνδιαφέρεται πρὸ πάντων γιὰ τὸ ποσὸ τοῦ μι- σθοῦ του,». Ἐτσι ἐκεῖνο ποὺ ἐνδιαφέρει προπάντων τὸν ἐργάτη, εἶναι ὅ,τι παίρνει, τὸ ὀνομαστικὸ ποσὸ τοῦ μι- σθοῦ του, καὶ ὄχι ὅ,τι δίνει, ἢ ποσότης τῆς ἐργασίας.

6 ἢ 8 τὴν ἡμέρα, δεδομένης αὐτῆς τῆς τιμῆς τῆς ἐργασίας θὰ πάρει μόνον 2 σελ. ἢ 1 1)2 σελ. ὡς ἡμερομίσθια (1). Κατὰ τὴν ὑπόθεσίν μας ὁμοίως πρέπει νὰ δώσει μιὰ μέση ἐργασία 6 ὥρων τὴν ἡμέρα γιὰ νὰ παραγάγει ἓνα ἡμερομίσθιο ποὺ νὰ ἀνταποκρίνεται στὴν ἀξία τῆς ἐργασιακῆς του δυνάμεως· ὅταν ἐργάζεται μισὴ ὥρα γι' αὐτὸ πρέπει νὰ ἐργασθῆ ἐπίσης μισὴ ὥρα γιὰ τὸν καπιταλιστὴ· εἶναι ὀλοφάνερο, λοιπόν, ὅτι δὲν θὰ μπορούσε νὰ πραγματοποιήσει τὴν ἀξία ποὺ παρήχθη ἀπὸ 6 ὥρες, ἂν ἐργασθῆ πλεονάζον ἀπὸ 12 ὥρες. Πιο πάνω εἶδαμε τίς ὀλέθριες συνέπειες τῆς ὑπερβολικῆς ἐργασίας, ἐδῶ ἀνακαλύπτομε τίς πηγές τῶν κακῶν ποὺ προκύπτουν γιὰ τὸν ἐργάτη ἀπὸ μιὰ ἀνεπαρκῆ ἀπασχόληση.

Ὅταν ὁ ἐργάτης πληρώνεται μὲ τὴν ὥρα καὶ ὁ καπιταλιστὴς ἀνέλαβε τὴν ὑποχρέωση νὰ τοῦ πληρώνει ὄχι ἓνα ἡμερήσιο ἢ ἐβδομαδιαῖο μισθὸ ἀλλὰ

(1). Τὸ ἀποτέλεσμα μιᾶς τέτοιας ἀνωμάλου ἀνεπαρκείας τῆς ἀπασχολήσεως εἶναι τελείως διαφορετικὸ ἀπὸ μιὰ γενικὴ καὶ νομοθετικὴ ἐλάττωσις τῆς ἐργασιακῆς ἡμέρας. Αὐτὴ ἡ ἀνεπάρκεια δὲν ἔχει τὴν ἐλάχιστην σχέση μὲ τὴν ἀπόλυτη διάρκειαν τῆς ἐργασιακῆς ἡμέρας καὶ μπορεῖ νὰ ὑφίσταται τόσο στὴν 15ωρη ἡμέρα ὅσο καὶ στὴν ἐξάωρη. Στὴν πρώτη περίπτωσιν, ἡ κανονικὴ τιμὴ τῆς ἐργασίας ὀρίζεται ἐπὶ τῆς βάσει 15 ὥρων ἡμερησίας ἐργασίας· ἐπὶ τῆς δευτέρας περιπτώσεως ἐπὶ τῆς βάσει 6 ὥρων μέσης ἡμερησίας ἐργασίας· τὸ ἀποτέλεσμα, λοιπόν, παραμένει τὸ ἴδιον, ἂν στὴν πρώτη περίπτωσιν ὁ ἐργάτης ἀπασχολεῖται μόνον 7 1)2 ὥρες καὶ 3 ὥρες ἐπὶ τῆς δευτέρας περιπτώσεως.

τὸν ἀριθμὸ τῶν ὥρῶν κατὰ τὶς ὁποῖτες εὐχρεστεῖται νὰ τὸν χρησιμοποιεῖ, μπορεῖ νὰ τὸν ἀποσχολήσῃ πρὸ λίγου ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ τῶν ὥρῶν ποὺ χρησίμευσαν ὡς βάση γιὰ τὸν καθορισμὸ τοῦ ὠριαίου μισθοῦ ἢ τῆς μετρικῆς μονάδος γιὰ τὴν τιμὴ τῆς ἐργασίας. Δεδομένου ὅτι αὐτὴ ἡ μετρικὴ μονὰς καθορίζεται ἀπὸ τὴν ἀναλογία $\frac{\text{ἡμερήσια ἀξία τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως}}{\text{ἐργάσιμη ἡμ. δεδομένου ἀριθμοῦ ὥρῶν}}$, χάνει φυσικὰ κάθε σημασία, μόλις ἡ ἐργάσιμη ἡμέρα παύσῃ νὰ περιλαμβάνει ἓναν ὠρισμένον ἀριθμὸ ὥρῶν. Δὲν ὑπάρχει πιά σχέση μετὰ τῆς πληρωμένης καὶ τῆς ἀπλήρωτης ἐργασίας. Ὁ καπιταλιστὴς μπορεῖ νὰ θγάλει ἀπὸ τὸν ἐργάτη μιὰ ποσότητα ὑπερεργασίας, χωρὶς νὰ τοῦ ἀφίσει τὸ χρόνο ἐργασίας ποὺ χρειάζεται γιὰ τὴ συντήρησή του. Μπορεῖ νὰ καταργήσῃ κάθε τάξην ἀπασχόλησιν καὶ, κατὰ τὶς ἀνάσεις του, τὴν εὐχαρίστησίν του, καὶ τὸ στιγμιαῖο συμφέρον του, νὰ ἐναλλάσσει τὴν τερατωδέστερη ὑπερκόπωση μὲ σχετικῆ ἢ ὀλικὴ ἀνεργία. Μὲ τὸ πρόσχημα πληρωμῆς τῆς κανονικῆς τιμῆς τῆς ἐργασίας, μπορεῖ νὰ παρατείνει ὅπως ἀκάνονιστα τὴν ἐργάσιμη ἡμέρα, χωρὶς τὴν ἐλαχίστην ἀποζημίωσιν γιὰ τὸν ἐργάτη. Αὐτὴ ἦταν τὸ 1860 ἡ αἰτία τῆς ἀπολύτως λογικῆς ἐξεγέρσεως τῶν ἐργατῶν κτιστῶν κατὰ τῶν ἀξιώσεων τῶν Λονδρέζων καπιταλιστῶν ποὺ ζητοῦσαν νὰ τοὺς ἐπιβάλλουν τὸν ὠριαῖο μισθό. Ἡ νομοθετικὴ ἐλάττωσις τῆς ἐργάσιμης ἡμέρας ἔθεσε τέρμα σ' αὐτὴ τὴν κατὰχρησιν, ὅχι ὁμῶς καὶ στὴ μερικὴ ἀνεργίαν ποὺ προέκυψε ἀπὸ τὸ συναγωνισμὸ τῶν μηχανῶν, τὴ διαφορετικὴν ἱκανότητα

τῶν χρησιμοποιουμένων ἐργατῶν, τίς μερικῆς καὶ γενικῆς κρίσεις.

Μὲ τὴν αὐξήσῃ τοῦ ἡμερήσιου ἢ ἐβδομαδιαίου ἐργατικοῦ μισθοῦ, ἢ τιμῆ τῆς ἐργασίας μπορεῖ νὰ μείνει ὀνομαστικῶς σταθερὰ καὶ νὰ κατέβῃ μολαταῦτα κάτω ἀπὸ τὸ κανονικὸ ἐπίπεδόν της.

Αὐτὸ συμβαίνει κάθε φορά πού, ἐνῶ ἡ τιμῆ τῆς ἐργασίας μένει σταθερῆ ἢ ἀκόμη ἢ τῆς ἐργάσιμης ὥρας, ἢ ἡμέρα παρατείνεται πέρα ἀπὸ τὴν κοινὴ διάρκειά της. Ὄταν στὸ κλάσμα:

ἡμερήσια ἀξία τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως,
ἐργάσιμη ἡμέρα

ὁ παρονομαστῆς αὐξάνει, ὁ ἀριθμητῆς αὐξάνει πῶς γρήγορα ἀκόμη. Ἡ ἀξία τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως, πού οὐσιαστικῶς δὲν εἶναι παρὰ ἢ φθορά της, αὐξάνει μὲ τὴ διάρκειά τῆς λειτουργίας αὐτῆς τῆς δυνάμεως καὶ σὲ ἀναλογία γρηγορώτερη ἀπὸ τὴν αὐξήσῃ τῆς διάρκειας τῆς λειτουργίας. Τοιοῦτοτρόπως σὲ πολλὰ βιομηχανίες, ὅπου ἐπικρατεῖ ὁ ἐργατικὸς μισθὸς μὲ τὴν ὥρα χωρὶς νομοθετικὸ περιορισμὸ τοῦ χρόνου ἐργασίας, εἰσῆχθη φυσικὰ ἢ συνήθεια νὰ μὴ δίδεται τὸ ὄνομα κανονικῆς ἡμέρας παράμῃνον, π.χ., στὴν ἡμέρα τοῦ 10ῶρου. Πέρα ἀπ' αὐτὸ τὸ ὄριο ἀρχίζει ὁ συμπληρωματικὸς χρόνος, πού πληρώνεται καλλίτερα, τῆς ὥρας λαμβανομένης ὡς μονάδος, μολονότι κάποτε σὲ γελοῖες ἀναλογίες (1). Ἐδῶ ἡ κανονικὴ

(1). Στὰ χειροτεχνικὰ ἐργαστῆρια δαντελλῶν, τὸ ποσοστὸ τοῦ συμπληρωματικοῦ χρόνου εἶνε τόσο μικρὸ, π.χ. 1/2 πένα, τὴν ὥρα, ὥστε ἀποτελεῖ ὀδυνηρὴ ἀντίθεση μὲ τὴ σημαντικὴ ζημία πού προκύπτει γιὰ τὴν ὑγεία καὶ τὴ

ἡμέρα ὑφίσταται ὡς τμήμα τῆςπραγματικῆς ἐργάσιμης ἡμέρας καὶ καθ' ὄλο τὸ ἔτος αὐτὴ ἢ τελευταία διαρκεῖ συχνὰ πιὸ πολὺ ἀπὸ τὴν πρώτη(1). Σὲ μερικὲς ἀγγλικὲς βιομηχανίες, ἡ αὔξηση τῆς τιμῆς τῆς ἐργασίας, ποὺ ἀπορρέει ἀπὸ τὴν παράταση τῆς ἐργάσιμης ἡμέρας πέρα ἀπὸ ἓνα δοσμένο κανονικὸ ὄριο, ἀναγκάζει τὸν ἐργάτη, ἂν θέλει νὰ κερδίζει ἓνα ἐπαρκὲς ἡμερομίσθιο, νὰ ἐργάζεται κατὰ τὸν συμπληρωματικὸ χρόνο ποὺ πληρώνεται καλλίτερα, γιὰ νὰ συμπληρῶναι τὴ χαμηλὴ τιμὴ τῆς ἐργασίας κατὰ τὸ χρόνο ποὺ λέγεται, κανονικός (2). Ὁ νο-

ζωτικὴ δύναμη τῶν ἐργατῶν . . . Καὶ πολλὲς φορές αὐτὸ τὸ ἔκτακτο κέρδος πρέπει νὰ ἀφιερωθῆ στὴν ἀγορὰ δροσιστικῶν ὄχι λιγώτερο ἐκτάκτων. (Child Empl. Com., II Rep. σ. XVI, ἀρ. 117)

(1). Τοιοῦτοτρόπως στὰ ἐργοστάσια χρωματιστοῦ χάρτου, πρὶν ἀπὸ τὴν εἰσαγωγή τοῦ Ἐργοστασιακοῦ Νόμου, «ἐργαζόμασταν χωρὶς τὴν ἐλάχιστη διακοπὴ γιὰ τὸ φαγητό· ἢ δουλειὰ τῶν 10 1)2 ὥρῶν τελείωνε στὶς 4 1)2 τὸ ἀπόγευμα· ὄλο τὸ ὑπόλοιπο ἦταν συμπληρωματικὴ ἐργασία ποὺ ἔπαυε σπανίως πρὶν ἀπὸ τὶς 8 τὸ βράδυ. Ὅλο τὸ ἔτος δίδιμε τοιοῦτοτρόπως συμπληρωματικὴ ἐργασία». (Child. Empl. Com., I Rep., σ. 125.

(2). Π. γ., στὰ σκοτικὰ πλυντήρια, «Σὲ μερικὰ μέρη τῆς Σκωτίας, αὐτὴ ἡ βιομηχανία ἐγίνετο, πρὸ τοῦ ἐργοστασιακοῦ Νόμου τοῦ 1862, κατὰ τὸ σύστημα τοῦ συμπληρωματικοῦ χρόνου· ἡ κανονικὴ ἡμέρα ἦταν 10 ὥρῶν καὶ πληρωνόταν 1 σελ. καὶ 6 πένες. Προσετίθετο καθημερινῶς συμπληρωματικὸς χρόνος 3 ἢ 4 ὥρῶν, ποὺ πληρωνόταν 3 πένες τὴν ὥρα. Ὁ ἐργάτης λοιπὸν ποὺ ἐργαζόταν μόνον τὸν κανονικὸ χρόνο, μόνον 8 σελ. τὴν ἑβδομάδα μπορούσε νὰ κερδίσει. Κι' αὐτὸς ὁ μισθὸς ἦταν ἀνεπαρκής. (Rep. of

μοθετικὸς περιορισμὸς τῆς ἐργάσιμης ἡμέρας θέτει τέρμα σ' αὐτὴ τὴν εὐχαρίστηση(1).

Εἶναι πασίγνωστο δι, σ' ὅλες τὶς βιομηχανίας, τὰ ἡμερομίσθια εἶναι τόσο πιὸ χαμηλὰ ὅσο εἶνε πιὸ μεγάλη ἡ ἐργάσιμη ἡμέρα (2). Ὁ ἐπιθεωρητῆς Ρέν-

Insp. 30 Ἀπρ. 1863, σ. 10). «Τὸ ἔκτακτο ἡμερομίσθιο γιὰ συμπληρωματικὰ ὥρες εἶναι ἕνας πειρασμὸς στὸν ὁποῖο δὲν μποροῦν ν' ἀντισταθοῦν οἱ ἐργάτες» (Ἰδιο, 30 Ἀπρ. 1863, σ. 6). Στὸ Σίτυ, οἱ βιβλιοδέτες, με ἐγγύηση τὸ συμβόλαιο μαθητείας ποὺ καθορίζει ὠρισμένες ὥρες ἐργασίας, ἀπασχολοῦν πολλὰ κορίτσια ἡλικίας 14 ἕως 15 ἐτῶν ἢ καὶ περισσότερο. Αὐτὸ δὲν ἐμποδίζει αὐτὲς τὶς ἐργάτριες, τὴν τελευταία ἐβδομάδα κάθε μηνός, νὰ ἐργάζονται ἀκόμη καὶ ἕως τὴ μία ἢ ὡρα τὸ πρωτὶ συσσωρευμένες με τοὺς ἄνδρες σὲ μιὰ πολὺ ἀνάμικτη συντροφιά. «Οἱ ἐργοδότες τοὺς γλυκαίνουν με τὸ συμπληρωματικὸ ἡμερομίσθιο καὶ τὸ χρῆμα με τὸ ὁποῖο προσφέρουν στὸν ἑαυτό τους ἕνα καλὸ φαγητὸ σ' ἕνα γειτονικὸ μαγειριό» (Ch. Empl. Com. V Rep., σ. 14. ἀρ. 191.)

(1). Βλέπε Rep. of Insp., κ.τ.λ., 30 Ἀπρ. 1863, ἐνθ. ἀν.— Με τὴ σωστότερη ἀντίληψη τῆς καταστάσεως οἱ ἐργάτες-κτίστες δήλωσαν κατὰ τὴ μεγάλη ἀπεργία καὶ τὸ λόκ-άουτ τοῦ Λονδίνου τοῦ 1863, ὅτι δὲν δέχονται τὸν ἐργατικὸ μισθὸ με τὴν ὡρα εἰμὴ ὑπὸ δύο ὅρους: α') μαζὺ με τὸ μισθὸ με τὴν ὡρα νὰ ὀρισθῇ ἡ κανονικὴ ἐργάσιμη ἡμέρα σὲ 9 ἢ 10 ὥρες καὶ ὁ ὠριαῖος μισθὸς νὰ εἶνε μεγαλύτερος κατὰ τὴν ἡμέρα τοῦ 10ώρου παρὰ κατὰ τὴν ἡμέρα τοῦ 9ώρου. β') κάθε συμπληρωματικὴ ὡρα νὰ πληρώνεται κατ' ἀναλογίαν πιὸ πολὺ.

(2). Πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι οἱ μακρὲς ὥρες συνεπιφέρουν μικροὺς ἐργατικούς μισθοὺς. (Rep. of Insp. of Fact. 31 ὀκτ. 1863, σ. 9). Ἡ ἐργασία ποὺ ἀποφέρει τὸ πιὸ λίγο παρατείνεται πάντοτε πιὸ πολὺ. (Public Health, Sixth. Rep., 1864, σελ. 15).

τηγκραιδ τονίζει αυτό το γεγονός δίνοντας μια συγκριτική στατιστική της περιόδου από το 1839 έως το 1859. Αποδειχνει εκεί ότι το ήμερομισθιο ηύξησε στα εργοστάσια τα υπαγόμενα στο νόμο του 10ώρου, ενώ έπεσε στα εργοστάσια, όπου εργάζονταν επί 14 και 15 ώρες (1).

Ο νόμος: «Δεδομένης της τιμής της εργασίας, ο ήμερήσιος ή εβδομαδιαίος εργατικός μισθός εξαρτάται από την ποσότητα της παρασχεθείσης εργασίας», ως πρώτη συνέπεια έχει την εξής: «Όσο πιο χαμηλή είναι η τιμή της εργασίας τόσο πιο μεγάλη πρέπει να είναι η ήμερα εργασίας» ή «τόσο πιο μακρά πρέπει να είναι η ήμερα εργασίας, για να μπορεί τουλάχιστο ο εργάτης να εξασφαλίσει για τον έαυτό του ένα μέσο ήμερομισθιο». Η σμικρότης της τιμής της εργασίας επενεργεί εδώ ως διεγερτικό για την παράταση του χρόνου της εργασίας (2).

Αντιστρόφως, όμως, η παράταση του χρόνου της εργασίας προκαλεί πτώση της τιμής της εργα-

(1). Rep. of Insp. 20 Απρ. 1860, σ. 31, 32.

(2). Στην Αγγλία οι καρφοβελονοποιοί που δεν έχουν μηχανές είναι υποχρεωμένοι, λόγω της χαμηλής τιμής της εργασίας, να εργάζονται 15 ώρες την ήμερα για να κερδίζουν με κόπο έναν μικρό εβδομαδιαίο μισθό. «Οι ώρες, είναι πολλές, παραπολλές, και καθ'όλον αυτό το χρόνο πρέπει να εργάζεται κανείς σκληρό για να κερδίσει 11 πένες, ή 1 σελ. και απ' αυτό το ποσό να αφαιρεί 2 1)2 ή 3 πένες για τη φθορά των εργαλείων του, τη θέρμανση, τα τρίμματα του σιδήρου. (Ch. Empl. Com. III Rep., σ. 136, αρ. 671). Για τον ίδιο χρόνο εργασίας οι γυναίκες κερδίζουν μόνον 5 σελ. την εβδομάδα. (Ίδιο, σ. 137, αρ. 674).

σίας καὶ κατὰ συνέπεια τοῦ ἡμερήσιου ἢ ἐβδομαδιαίου ἐργατικοῦ μισθοῦ.

Ὁ προσδιορισμὸς τῆς τιμῆς τῆς ἐργασίας ἀπὸ τὸ κλάσμα

ἡμερήσια ἀξία τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως

ἐργάσιμη ἡμέρα ὠρισμένου ἀριθμοῦ ὥρῶν

ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ἀπλή παράταση τῆς ἐργάσιμης ἡμέρας ῥίχνει τὴν τιμὴν τῆς ἐργασίας, ἂν δὲν ὑπάρχει ἀποζημίωση. Οἱ ἴδιες, ὁμως, περιστάσεις ποὺ ἐπιτρέπουν στὸν καπιταλιστὴ νὰ παρατείνει ὅσο θέλει τὴν ἐργάσιμη ἡμέρα τοῦ ἐπιτρέπουν στὴν ἀρχὴ καὶ τελικῶς τὸν ἀναγκάζουν νὰ ἐλαττώσει ἀκόμη καὶ ὀνομαστικὰ τὴν τιμὴν τῆς ἐργασίας, ἕως ὅτου πέσει ἡ ὀλικὴ τιμὴ τοῦ ἡυξημένου ἀριθμοῦ ὥρῶν καὶ πέσει κατὰ συνέπεια ὁ ἡμερήσιος ἢ ἐβδομαδιαῖος ἐργατικὸς μισθός. Μᾶς ἀρκεῖ νὰ ποῦμε τὰ κατωτέρω. Ἐάν ἓνας ἐργάτης μονάχος κάνει τὴν ἐργασία ἑνὸς καὶ μισοῦ ἢ καὶ δυὸ ἀνθρώπων ἢ εἰσφορὰ τῆς ἐργασίας αὐξάνει, μολονότι ἡ εἰσφορὰ τῶν ἐργατικῶν δυνάμεων τῶν διαθέσιμων στὴν ἀγορὰ μένει ἡ ἴδια. Ὁ συναγωνισμὸς ποὺ προκαλεῖται τοιοῦτοτρόπως μετὰ τῶν ἐργατῶν ἐπιτρέπει στὸν καπιταλιστὴ νὰ ἐλαττώσει τὴν τιμὴν τῆς ἐργασίας, ἐνῶ ἐξ ἄλλου ἡ πτώση τῆς τιμῆς τῆς ἐργασίας τοῦ ἐπιτρέπει νὰ παρατείνει πρὸ πολὺ τὸ χρόνο ἐργασίας (1). Αὕτῃ ἢ

(1). Ἐάν ὁ ἐργάτης ἠρνεῖτο νὰ ἐργασθῆ τὸν συνήθη ἀριθμὸ ὥρῶν «θὰ ἀντικαθίστατο σὲ λίγο ἀπὸ ἓναν ἄλλο ποὺ θὰ δεχόταν ὅποιοδήποτε χρόνο ἐργασίας· θὰ ἔχανε, λοιπόν, τὴ θέση του». (Rep. of Insp. 31 ὀκτ. 1848, σ. 39, ἀρ. 58). Ἐάν ἓνας ἄνθρωπος μονάχος κάνει τὴν ἐργασία

δυνατότης όμως να διαθέτουν όπως θέλουν ασυνήθεις ποσότητες απλήρωτης εργασίας, ανώτερες από το μέσο κοινωνικό επίπεδο, δεν άργεί να δημιουργήσει τον συναγωνισμό μεταξύ των καπιταλιστών. Η τιμή των εμπορευμάτων αποτελείται εν μέρει από την τιμή της εργασίας. Το απλήρωτο μέρος της τιμής της εργασίας δεν υπολογίζεται στην τιμή των εμπορευμάτων. Μπορεί κανείς να το κάμει δώρο στον αγοραστή. Να το πρώτο αποτέλεσμα του συναγωνισμού. Σε ελάχιστο χρονικό διάστημα ύστερα ο καπιταλιστής άγεται στο να μη περιλάβει στην τιμή πωλήσεως των εμπορευμάτων ένα μέρος τουλάχιστο της έκτακτης υπεραξίας που παρήχθη από την παράταση της εργάσιμης ημέρας. Τοιουτοτρόπως καθιερούται, στην αρχή ως εξαίρεση, έπειτα γενικεύεται και λίγο-λίγο επιβάλλεται όριστικά, μια τιμή πωλήσεως ανωμάλως χαμηλή που, απ' αυτή τη στιγμή, θα χρησιμεύσει ως σταθερή βάση για την καθιέρωση ενός άθλιου ήμερομισθίου, συνδεδεμένου με την υπερβολική παράταση του χρόνου της εργασίας. Καθώς είνε γνωστό, πρωταρχικά αυτό ήταν απλώς το αποτέλεσμα αυτών των ιδίων περιστάσεων. Απλώς υποδεικνύομε αυτή την κίνηση, δεδομένου ότι ή ανάλυση του συναγωνισμού ξεπερνά το πλαίσιο του έργου μας. "Ας αφήσωμε όμως, για μια στιγμή, το λόγο στον καπιταλιστή: «Στο Μπίρμιγγαμ, ο συναγωνισμός είνε τόσος μεταξύ των εργο-

δύο προσώπων... το ποσοστό του κέρδους θα ύψωθῆ γενικά δεδομένου ότι ή πρόσθετη προσφορά εργασίας θα έχει ρίξει την τιμή της» (Senior, ένθ. άν., σ. 14).

δοτῶν, ὥστε πολλοὶ ἀναγκάζονται νὰ κάνουν, ὡς ἐργο-
 δότες, πράγματα ποὺ θὰ κοκκίνιζαν νὰ τὰ κάμουν σ'
 ἄλλες περιστάσεις· καὶ μολαταῦτα τὸ κέρδος δὲν
 εἶνε μεγαλύτερο· μονάχα τὸ κοινὸν ἐπωφελεῖται(1)». Ἐνθυμούμεθα ὅτι στὸ Λονδῖνο ὑπάρχουν δύο εἰδῶν
 ἄρτοποιοί: οἱ μὲν, πωλοῦν στὴν ὀρισμένη ταρίφα, οἱ
 ἄλλοι κάτω ἀπ' αὐτὴ τὴν τιμὴν. Οἱ πρῶτοι κατήγγει-
 λαν τοὺς δευτέρους μπρὸς στὴν κοινοβουλευτικὴ ἀνα-
 κριτικὴ ἐπιτροπὴ. «Δὲν μποροῦν νὰ ὑπάρχουν παρὰ μόνον
 ἕνα πατῶντας τὸ κοινὸν μὲ τὴ νοθεῖα τοῦ ἐμπορεύ-
 ματος καὶ ἐξαναγκάζοντας τοὺς ἐργάτας τῶν νὰ ἐργά-
 ζονται 18 ὥρες γιὰ ἕνα ἡμερομίσθιο 12 ὥρων· Ἡ ἀπλή-
 ρωτη ἐργασία τοὺς ἐπιτρέπει νὰ συνεχίσουν τὸν συνα-
 γωνισμό...» Ὁ συναγωνισμὸς μεταξὺ τῶν ἄρτοποιῶν
 εἶναι τὸ σπουδαιότερο ἐμπόδιο γιὰ τὴν κατάργηση
 τῆς νυκτερινῆς ἐργασίας. Ὁ ἄρτοποιὸς ποὺ πωλεῖ τὸ
 ψωμὶ του κάτω ἀπὸ τὴν ταρίφα ἀποζημιώνεται βγά-
 ζοντας ἀπὸ τοὺς ἐργάτας του πιδὸ μεγάλο ποσὸ ἐρ-
 γασίας. Ἄν ζητῶ μόνον 12 ὥρες ἐργασίας, ἐνῶ
 ὁ γείτονάς μου ζητεῖ 18 ἢ 20 ὥρες ἐργασίας, θὰ μὲ
 νικήσει στὴν τιμὴ πωλήσεως. Ἄν οἱ ἐργάτες μπο-
 ροῦσαν νὰ ἀπαιτήσουν τὴν πληρωμὴ αὐτοῦ τοῦ συμ-
 πληρωματικοῦ χρόνου σὲ λίγο θ' ἄπερνε τέλος αὐτὴ
 ἡ δολοπλοκία... Οἱ συναγωνισταί μας χρησιμοποιοῦν
 προπάντων ξένους, νέους ἢ ἄτομα ἀναγκασμένα νὰ
 δεχθοῦν ὅποιοδήποτε ἡμερομίσθιο (1)».

(1). Chil. Empl. Com. III Rep., σ. 66., ἀρ. 22

(1). Rep., κλπ., relative to the grievances com-
 plained of by the journeymen bakers, Λονδῖνο, 1862,
 σ. LII καὶ 479, 359, 27. Ἐνθυμούμεθα, ὅμως, καὶ ὁ ἐκ-

Αυτὰ τὰ παράπονα εἶνε ἐνδιαφέροντα ἀπὸ μιᾶ ἄλλῃ ἄποψη: μᾶς δείχνουν ὅτι μονάχα ἡ ἐπιφάνεια τῶν παραγωγικῶν σχέσεων ἀντανακλάται στὸ μυαλὸ τῶν καπιταλιστῶν. Ὁ καπιταλιστὴς δὲν ξέρει ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κανονικὴ τιμὴ τῆς ἐργασίας περικλείει ἓνα ὠρισμένο ποσὸ ἀπλήρωτης ἐργασίας καὶ ὅτι αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ ἀπλήρωτη ἐργασία ἀποτελεῖ τὴν κανονικὴ πηγὴ τοῦ κέρδους του. Γενικὰ ὁ χρόνος τῆς ὑπερεργασίας δὲν ὑφίσταται γι' αὐτόν· πράγματι, περιλαμβάνεται στὴν κανονικὴ ἐργάσιμη ἡμέρα ποὺ φαντάζεται ὅτι τὴν πληρῶνει μὲ τὸ ἡμερομίσθιο. Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ ὑπάρχει γι' αὐτόν, εἶνε ὁ συμπληρωματικὸς χρόνος, ἡ παράταση τῆς ἐργάσιμης ἡμέρας πέρα ἀπὸ τὸ ὄριο ποὺ ἀντιστοιχεῖ στὴ συνήθη τιμὴ τῆς ἐργασίας.

Ἀπέναντι τοῦ συναγωνιστοῦ του, ποὺ πωλεῖ κάτω ἀπὸ τὴν ταρίφα, ζητεῖ ἀκόμη καὶ ἓνα εἰδικὸ μισθὸ γι' αὐτὸ τὸ χρόνο. Ἄγνοεῖ, μιᾶ φορὰ ἐπὶ πλεον, ὅτι αὐτός ὁ εἰδικὸς μισθὸς περιλαμβάνει τόσο τὴν τιμὴ τῆς ὥρας συνήθους ἐργασίας ὅσο καὶ ἀπλήρωτη ἐργασία. Ἐστω 3 πένες ἡ τιμὴ μιᾶς ὥρας τῆς ἐργάσιμης ἡμέρας 12 ὥρῶν, ἀξία ποὺ παρήχθη ἀπὸ 1)2 ὥρα ἐργασίας· ἔστω ἐπίσης 4 πένες ἡ τιμὴ τῆς

πρόσωπος τῶν αἰτούντων, Μπέννεντ, τὸ ὁμολογεῖ ἄλλωστε ὁ ἴδιος, ὅτι οἱ ἄρτοποιοὶ ποὺ πωλοῦν μὲ τὴν ταρίφα «βάζουν τοὺς ἐργάτας νὰ ἀρχίζουν στὶς 11 τὸ βράδυ ἢ καὶ νωρίτερα ἀκόμη καὶ τοὺς κρατοῦν κάποτε ἕως τὶς 7 τὸ βράδυ τῆς ἐπομένης» ("Ἐνθ. ἀν., σ. 27).

συμπληρωματικῆς ὥρας ἐργασίας, ἀξία ποὺ παρήχθη ἀπὸ 2)3 ὥρας ἐργασίας. Στὴν πρώτη περίπτωση ὁ καπιταλιστῆς ἰδιοποιεῖται δωρεὰν τὸ μισό, στὴ δεύ-
τερη περίπτωση τὸ τρίτο μιᾶς ὥρας ἐργασίας.

APXIA
UNIVERSITY
LIBRARY

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Ὁ ἐργατικὸς μισθὸς μὲ τὸ κομμάτι

Ὁ ἐργατικὸς μισθὸς μὲ τὸ κομμάτι δὲν εἶνε παρὰ μιᾶ μεταμόρφωση τοῦ μισθοῦ μὲ τὸ χρόνο, ὅπως ἐπίσης αὐτὸς δὲν εἶναι παρὰ ἢ μεταμόρφωση τῆς ἀξίας ἢ τῆς τιμῆς τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως.

Ἐκ πρώτης ὄψεως θὰ ἔλεγε κανεὶς ἐδῶ ὅτι ἡ ἀξία χρήσεως ποὺ πωλήθηκε ἀπὸ τὸν ἐργάτη δὲν σχηματίζεται ἀπὸ ζωντανή ἐργασία, δηλ. ἀπὸ τὴ λειτουργία τῆς ἐργατικῆς του δυνάμεως, ἀλλ' ἀπὸ κεκρῆ ἐργασία ποὺ παριστάνεται ἤδη στὸ προϊόν αἰ ὅτι ἡ τιμὴ αὐτῆς τῆς ἐργασίας δὲν προσδιορίζεται, ὅπως στὸν ἐργατικὸ μισθὸ μὲ τὸ χρόνο, ἀπὸ τὸ κλάσμα:

ἡμερήσια ἀξία τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως
ἐργάσιμη ἡμέρα μερικῶν ὥρῶν ἐργασίας,
ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἰκανότητα παραγωγῆς τοῦ ἐργάτου(1.)

(1)« Τὸ σύστημα τῆς ἐργασίας μὲ τὸ κομμάτι ἀποτελεῖ μιᾶ ἐποχὴ στὴν ἱστορία τῶν ἐργατῶν βρῖσκεται σὲ ἴση ἀπόσταση μεταξὺ τῶν ἀπλῶν ἡμερομισθίων ποὺ ὑπόκεινται στὴ θέληση τοῦ καπιταλιστοῦ καὶ τῶν συνεργατικῶν ἐργατῶν ποὺ μπορεῖ κανεὶς νὰ ἐλπίζει ὅτι θὰ τοὺς ἴδει νὰ συνδυάζουν σὲ λίγο στὸ πρόσωπό τους τὸν ἐργάτη καὶ τὸν καπιταλιστὴ. Οἱ ἐργάτες μὲ τὸ κομμάτι στὴν πραγματι-

Ἐκεῖνοι ὅμως ποὺ γελάσθησαν ἀπ' αὐτῆ τῆ φαι-
νόμενικότητα θὰ ἔπρεπε ἤδη νὰ κλονισθοῦν ἀπὸ τὸ
γεγονὸς ὅτι, στὶς ἴδιες βιομηχανίες, οἱ δύο τύποι
τοῦ ἐργατικοῦ μισθοῦ συνυπάρχουν· τριουτοτρόπως
στὴν τυπογραφία, οἱ στοιχειοθέτες τοῦ Λονδίνου
ἐργάζονται συνήθως μὲ τὸ κομμάτι καὶ ὁ μισθὸς μὲ
τὴν ὥρα ἀποτελεῖ ἐξαίρεση. Στὶς ἐπαρχίες συμβαί-
νει ὅπως τὸ ἀντίθετο. Στὸ Λονδίνο οἱ ξυλουργοὶ τοῦ
λιμένους πληρώνονται μὲ τὸ κομμάτι, σ' ὅλους δέ τοὺς
ἄλλους λιμένα μὲ τὴν ὥρα(1)». Στὰ ἴδια ἐργαστήρια
σχηματοποιῶν τοῦ Λονδίνου, συμβαίνει συχνὰ οἱ
Γάλλοι νὰ πληρώνονται μὲ τὸ κομμάτι καὶ οἱ Ἄγ-
γλοι μὲ τὴν ὥρα. Στὰ κυρίως ἐργοστάσια, ὅπου ὁ ἐρ-
γατικὸς μισθὸς μὲ τὴν ὥρα εἶναι ὁ γενικὸς κα-
νὼν, μερικοὶ εἰδικοί, γιὰ λόγους τεχνικοῦς, κάνουν
ἐξαίρεση στὸν κανόνα καὶ πληρώνονται μὲ τὴν ὥρα(2).

κότητα εἶνε κύριοι τοῦ ἑαυτοῦ των καὶ ὅταν ἀκόμη ἐργά-
ζονται μὲ τὰ κεφάλαια τοῦ ἐργοδότη» (Τζὼν Γουάττς :
Trade Societies and Strikes, κλπ., Μάντσεστερ, 1865
σ. 52, 53). Ἀναφέρω αὐτὸ τὸ σύγγραμμα, γιὰτὶ σ' αὐτὸ
συγκεντρώνονται ὅλες οἱ ἀπηρχαιωμένες κοινοτοπίες. Αὐ-
τὸς ὁ ἴδιος Γουάττς ἦταν ἄλλοτε ὁπαδὸς τοῦ Ὀγουεν καὶ
δημοσίευσε τὸ 1842 μιὰ ἄλλη μπροσοῦρα : «Facts and
Fictions of Pol. Econ.» ὅπου δηλώνει μεταξὺ ἄλλων ὅτι
ἡ ἰδιοκτησία εἶνε κλοπή. Βρισκόμαστε μακρὰ ἀπ' αὐτὸ
τὸν καιρὸ.

(1). T. J. Dunning : «Trade's Unions and Strikes»,
Λονδίνο 1860, σ. 22.

(2). Ἡ συνύπαρξη τῶν δύο τύπων τοῦ ἐργατικοῦ μι-
σθοῦ εὐνοεῖ τὶς καταχρήσεις τῶν ἐργοστασιαρχῶν : «Ἐνα
ἐργοστάσιο χρησιμοποιεῖ 400 πρόσωπα, ἀπὸ τὰ ὅποια τὰ
μισὰ ἐργάζονται μὲ τὸ κομμάτι καὶ ἔχουν, κατὰ συνέ-

Γενικά, εἶνε φανερό ὅτι δὲν μετεβλήθη τίποτε σ' αὐτῇ τῇ φύσει τοῦ ἐργατικοῦ μισθοῦ μὲ τὸ διαφορετικὸ σύστημα πληρωμῆς, μολονότι τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ συστήματα εἶναι πιὸ εὐνοϊκὸ ἀπὸ τὸ ἄλλο γιὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς καπιταλιστικῆς παραγωγῆς.

Ἄς ὑποθέσωμε ὅτι ἡ συνήθης ἐργάσιμη ἡμέρα εἶνε 12 ὥρων, ἀπὸ τις ὅποτες 6 ὥρες πληρωμένες καὶ 6 ὥρες ἀπλήρωτες· ὅτι ἡ παραχθεῖσα ἀξία εἶνε 6 σελ., δηλ. 6 πένες τὴν ὥρα. Ἄς ὑποθέσωμε, ἀφ' ἑτέρου, ὅτι ἀπεδείχθη ἀπὸ τὴν πείρα ὅτι ἓνας ἐργάτης, ἐργαζόμενος μὲ τὸν μέσο βαθμὸ ἐντατικότητος καὶ ἐπιδεξιότητος καὶ χρησιμοποιῶν, συνεπῶς, γιὰ τὴν παραγωγὴν ἑνὸς πράγματος μόνον τὸν κοινωνικῶς ἀναγκαῖο χρόνον ἐργασίας, παρέχει σὲ 12 ὥρες 24 κομμάτια, εἴτε χωριστά, εἴτε ἀποτελοῦντα μέρος μιᾶς συνολικῆς ἐργασίας, ὡς μέρη τοῦ με-

πεια, ἄμεσο συμφέρον νὰ παρατείνουν τις ὥρες. Οἱ ἄλλοι πληρῶνονται μὲ τὴν ἡμέραν, ἐργάζονται ἄλλο τόσο καὶ δὲν παίρνουν τίποτε γιὰ τὸ συμπληρωματικὸν χρόνον. Ἡ ἐργασία αὐτῶν τῶν 200 προσώπων, ἀνά μισὴν ὥραν τὴν ἡμέραν, εἶνε ἴση πρὸς τὴν ἐργασία ἑνὸς καὶ μόνου προσώπου ἐπὶ 50 ὥρας ἢ πρὸς τὰ 5)6 τῆς ἐβδομαδιαίας ἐργασίας του, καὶ αὐτὸ εἶνε κέρδος τοῦ ἐργοδότη» (Rep. of Insp. κλπ. 31 ὀκτ. 1860, σ. 9). «Ἡ συμπληρωματικὴ ἐργασία ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχει, καὶ σὲ σημαντικὰς ἀναλογίας· τὸν περισσότερο καιρὸν ὁ ἐργοδότης ἀπολαύει τῆς πιὸ ἀπόλυτης ἀσφαλείας καὶ δὲν φοβεῖται οὔτε νὰ ἀνακαλυφθῇ οὔτε νὰ τιμωρηθῇ. Σὲ πολλὰς ἀπὸ τις ἐκθέσεις μου... ἔδειξα τὴν ζημίαν ποὺ προκύπτει γιὰ τοὺς ἐργάτας ποὺ δὲν ἐργάζονται μὲ τὸ κομμάτι, ἀλλὰ πληρῶνονται μὲ τὴν ἐβδομάδα». (L. Horner, στίς Rep. of Insp. κλπ. 30 Ἀπρ. 1859, σ. 8, 9).

τρούονται Μετά τήν ἀφαίρεση τοῦ σταθεροῦ κεφαλαίου ποῦ περιέχουν, ἡ ἀξία αὐτῶν τῶν 24 κομματιῶν εἶνε 6 σελ. καί ἡ ἀξία κάθε κομματιοῦ 3 πένες. Ὁ ἐργάτης παίρνει 1 1)2 πένα στοῦ κομματι: σέ 12 ὥρες, λοιπόν, κερδίζει 3 σελ. Λίγο ἐνδιαφέρει ὅταν πρόκειται γιά ἐργατικό μισθό μέ τὸ χρόνο, ἀν ὁ ἐργάτης ἐργάζεται 6 ὥρες συνεχῶς γιά τὸν ἑαυτό του καί 6 ὥρες γιά τὸν καπιταλιστή, ἢ 1)2 ὥρα γιά τὸν ἑαυτό του καί 1)2 ὥρα γιά τὸν ἐργοδότη. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καί ἐδῶ. Εἶνε τὸ ἴδιο σὰν νὰ εἶποῦμε ὅτι κάθε κομμάτι πληρώνεται στοῦ ἡμισυ καί γιά τὸ ἄλλο μισό δὲν πληρώνεται, ἢ ὅτι ἡ τιμὴ 12 κομματιῶν ἀντικαθιστᾶ μόνον τήν ἀξία τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως, ἐνῶ τὰ 12 ἄλλα θὰ παρίσταναν τήν ὑπεραξία πραγματοποιημένη.

Ὁ τύπος τοῦ ἐργατικοῦ μισθοῦ μέ τὸ κομμάτι δὲν εἶνε πιὸ λογικὸς ἀπὸ τὸν τύπο τοῦ ἐργατικοῦ μισθοῦ μέ τήν ὥρα. Π. χ., ἐνῶ δυὸ κομμάτια ἐμπορεύματος, ἀφαιρουμένης τῆς ἀξίας τῶν καταναλωθέντων μέσων παραγωγῆς, ἀξίζουν 6 πένες ὡς προϊόν μιᾶς ὥρας ἐργασίας, ὁ ἐργάτης εἰσπράττει μόνον μιὰ τιμὴ 3 πενῶν. Ὁ ἐργατικὸς μισθὸς μέ τὸ κομμάτι δὲν ἐκφράζει στήν πραγματικότητα καμμιά ἄμεση σχέση τῆς ἀξίας. Δὲν πρόκειται νὰ ὑπολογισθῇ ἡ ἀξία τοῦ κομματιοῦ μέ τὸ χρόνο ἐργασίας ποῦ πραγματοποιήθηκε μέσα του, ἀλλὰ νὰ ὑπολογισθῇ, ἀπεναντίας, ὁ χρόνος ποῦ ξοδεύθηκε ἀπὸ τὸν ἐργάτη μέ τὸν ἀριθμὸ τῶν παραχθέντων κομματιῶν. Στὸ μισθό μέ τὸ χρόνο, ἡ ἐργασία ὑπολογίζεται κατὰ τήν ἄμεση διάρκειά της: στοῦ μισθοῦ μέ τὸ κομμάτι, μέ

τὴν ποσότητα προϊόντων μέσ' τὴν ὁποία ἐνσωματώ-
νεται σὲ δεδομένο χρονικὸ διάστημα (1). Τέλος,
ἡ τιμὴ τοῦ χρόνου τῆς ἐργασίας προσδιορίζεται ἀπὸ
τὴν ἐξίσωση: ἀξία τῆς ἡμερήσιας ἐργασίας = ἡμε-
ρήσια ἀξία τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως. Ὁ ἐργατικὸς
μισθὸς μὲ τὸ κομμάτι, λοιπόν, δὲν εἶνε παρὰ ἓνας
τροποποιημένος τύπος τοῦ μισθοῦ μὲ τὸ χρόνο.

Ἄς ἐξετάσωμε τώρα ἀπὸ πιὸ κοντὰ τὶς χαρα-
κτηριστικὰ λεπτομέρειες τῆς ἐργασίας μὲ τὸ κομ-
μάτι.

Ἡ ποιότης τῆς ἐργασίας ἐλέγχεται: ἐδῶ-πέρα
μὲ τὴν ἴδια τὴ δουλειὰ ποὺ πρέπει νὰ εἶνε μέσης ἐπι-
τυχίας, ἂν θέλωμε ὁ ἐργατικὸς μισθὸς μὲ τὸ κομμάτι
νὰ πληρώνεται ὀλόκληρος. Ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀποψη, ὁ
μισθὸς μὲ τὸ κομμάτι ἐπιτρέπει στοὺς ἐργοδότες νὰ
κάνουν προσοδοφόρες κρατήσεις στὰ ἡμερομίσθια
καὶ νὰ ἐπιδίδονται σὲ παντὸς εἶδους καταχρήσεις.

Παρέχει στὸν καπιταλιστὴ τὸ μέσο νὰ ὑπολογίσει
μὲ μεγάλη ἀκρίβεια τὴν ἐντατικότητα τῆς ἐργασίας
Μονάχα ὁ χρόνος ἐργασίας ποὺ πραγματοποιεῖται σὲ
μιὰ ποσότητα ἐμπορευμάτων, καθωρισμένη ἐκ τῶν
προτέρων σύμφωνα μὲ τὰ δεδομένα τῆς πείρας, θεω-
ρεῖται ὡς χρόνος ἐργασίας κοινωνικῶς ἀναγκαῖος καὶ
πληρώνεται ὡς τοιοῦτος. Στοὺς μεγάλους βράφ-
τες τοῦ Λονδίνου, ἓνα ὁποιοδήποτε κομμάτι ἐργα-

(1). Ὁ ἐργατικὸς μισθὸς μπορεῖ νὰ ὑπολογισθῇ μὲ δύο
τρόπους: ἢ μὲ τὴ διάρκεια τῆς ἐργασίας ἢ μὲ τὸ προϊόν
της. (Abregé élémentaire des Principes de l' Econ. Pol.,
Παρίσι, 1796, σ. 32, χωρὶς ὄνομα συγγραφέως.— Συγγρα-
φὸς εἶνε ὁ G. Garnier)

σίας, ένα γιλέκο π.χ., ονομάζεται μιὰ ώρα, μισή ώρα, τῆς ώρας ὑπολογιζομένης 6 πένες. Ἐπὶ τὴν πείρα ξέρομε ὅτι εἶνε ἡ μέση ἀπόδοση μιᾶς ώρας. Μὲ τὶς νέες μόδες, τὶς ἐπιδιορθώσεις, κλπ., ὁ ἐργοδότης καὶ ὁ ἐργάτης ἀνακινοῦν τὸ ζήτημα ἂν τὸ δεῖνα κομμάτι θὰ ὀνομασθῆ μιὰ ώρα κι' αὐτὸ ἕως ὅτου ἡ πείρα ἐξεύρει τὴ λύση. Τὸ ἴδιο καὶ στοὺς ἐβενουργοὺς τοῦ Λονδίνου. Ἐάν ὁ ἐργάτης δὲν ἔχει τὴ μέση ἰκανότητα ἀποδόσεως καὶ δὲν μπορεῖ συνεπῶς νὰ παράσχει ἕνα μίνιμουμ ἡμερήσιας ἐργασίας, τὸν διώχνουν (1).

Δεδομένου ὅτι ἡ ποσότης καὶ ἡ ἐντατικότης ἐλέγχονται ἐδῶ πέρα ἀπὸ τὸν τύπο τοῦ ἐργατικοῦ μισθοῦ ἢ ἐπίδραση κατὰ μέγα μέρος καθίσταται περιττή. Γι' αὐτὸ αὐτός ὁ τύπος ἀποτελεῖ τὴ βάση τῆς οἰκιακῆς ἐργασίας στὴ νεώτερη κοινωνία, γιὰ τὴν ὁποία μιλήσαμε πρὸ πάντων, καθὼς καὶ ἐνὸς μεθοδικοῦ καὶ διαβαθμισμένου συστήματος ἐκμεταλλεύσεως καὶ καταπιέσεως. Αὐτὸ τὸ τελευταῖο σύστημα παρουσιάζει δύο κυριωτέρους τύπους. Ἐφ' ἐνὸς ὁ ἐργατικὸς μισθὸς μὲ τὸ κομμάτι ἐπιτρέπει τὴν εἴσοδο παρασίτων μεταξὺ τοῦ καπιταλιστοῦ καὶ τοῦ μισθωτοῦ καὶ τὸ παζάρεμα. Τὸ

(1). Ὁ κλώστης παίρνει ἕνα ὠρισμένο βάρος βαμπακιοῦ προετοιμασμένου, γιὰ τὸ ὁποῖο πρέπει νὰ δώσει, σὲ ὠρισμένο χρονικὸ διάστημα, μιὰ ὠρισμένη ποσότητα νήματος ἢ κλωσμένου βαμπακιοῦ καὶ πληρώνεται πρὸς τὸσο τὴ λίτρα ἀποδομένης ἐργασίας. Ἐάν τὸ προϊόν δὲν εἶε καλὸ στὴν ποιότητα τὸ λάθος εἶνε δικό του· ἐάν εἶνε λιγώτερο ἀπὸ τὴν ὀρισθεῖσα ἐλάχιστη ποσότητα, σ' ὠρισμένο χρονικὸ διάστημα, τὸν διώχνουν καὶ τὸν ἀντικαθιστοῦν μὲ ἕνα ἰκανώτερο ἐργάτη (Uge, ἐνθ. ἀν, τ. II, σ. 61).

κέρδος τῶν μεσάζόντων προέρχεται ἀποκλειστικὰ ἀπὸ τῆ διαφορά μεταξὺ τῆς τιμῆς ποὺ πληρώνει ὁ καπιταλιστὴς καὶ τῆς τιμῆς ποὺ δίνουν στὸν ἐργάτη (1).

Ἀφ' ἑτέρου, ὁ μισθὸς μὲ τὸ κομμάτι ἐπιτρέπει στὸν καπιταλιστὴ νὰ ὑπογράψει συμβόλαιο μὲ τὸν κυριώτερο ἐργάτη— ἄρχιεργάτη σ' ἓνα ἐργαστήρι χειροτεχνίας καὶ στὸ μεταλλεῖο, πρῶτο μηχανικὸ στὸ ἐργοστάσιο— γιὰ τὴν παραγωγή τόσων κομματιῶν σὲ τόση τιμὴ ὠρισμένη, ὁ ἀρχιεργάτης δὲ ἀναλαμβάνει μόνος του νὰ προσλάβει καὶ νὰ πληρώσει τοὺς βοηθοὺς του. Τότε ἡ ἐκμετάλλευση τοῦ ἐργάτου ἀπὸ τὸ κεφάλαιο πραγματοποιεῖται μέσ' στὴν ἐκμετάλλευση τοῦ ἐργάτου ἀπὸ τὸν ἐργάτη (2).

Φυσικὰ μὲ τὸν ἐργατικὸ μισθὸ μὲ τὸ κομμάτι, ὁ ἐργάτης ἔχει κάθε συμφέρο νὰ ἀναπτύσσει ὅσο μπορεῖ πιὸ πολὺ τὴν ἐργατικὴ του δύναμη, πρᾶγμα ποὺ διευκολύνει, γιὰ τὸν καπιταλιστὴ, τὴν αὐξήση τοῦ κα-

(1). Τὸ ἡμερομίσθιο ποὺ παίρνει ἡ ἐργάτρια εἶναι φτωχικό καὶ δυσανάλογο ὅταν ἡ ἐργασία περνᾷ ἀπὸ πολλὰ πρόσωπα, τὸ καθένα ἀπὸ τὰ ὁποῖα παίρνει τὸ μερίδιό του ἀπὸ τὸ κέρδος, ἐνῶ ἓνα μονάχα κάνει τὴ δουλειά. (Ch. Empl. Com. II Rep. σ. LXX, ἀρ. 424).

(2). Ὁ ἀπολογητὴς Γουάτς λέγει ὁ ἴδιος : Θὰ ἦταν μεγάλη πρόοδος στὸ σύστημα τῆς ἐργασίας μὲ τὸ κομμάτι ἂν ὅλοι οἱ ἐργάτες οἱ χρησιμοποιούμενοι στὴν ἴδια δουλειὰ εἶχαν συνεταιρισθῆ στὸ συμβόλαιο, καθένας κατὰ τὴν ἐπιτηδειότητα του, ἀντὶ ἓνας ἄνθρωπος μονάχα νὰ ἐνδιαφέρεται νὰ βάζει νὰ κοπιάζουν οἱ ἐργάτες του γιὰ τὸ προσωπικό του κέρδος (ἐνθ. ἄν. σ. 53). Γιὰ ὅλες τὶς ἀτιμίες αὐτοῦ τοῦ συστήματος βλέπε: Ch. Empl. Com. III Rep. σ. 66, ἀρ. 22, σ. 11, ἀρ. 124, σ. XI, 13, 53, 59, κλπ.

νονικού βαθμού της έντατικότητας της εργασίας (1) Είναι επίσης συμφέρο του να παρατείνει την εργάσιμη ημέρα και έτσι να αυξήσει το ημερομίσθιο του(2). Τότε έπέρχεται ή αντίδραση που περιγράψαμε ήδη επ' ευκαιρία του εργατικού μισθοῦ με το χρόνο. Έκτός αυτού, και αν ακόμη ή εργασία μένει

(1). Καταφεύγουν κάποτε σε τεχνητά μέσα για να αυξηθῆ αὐτὸ τὸ φυσικὸ ἀποτέλεσμα. Στους μηχανουργούς του Λονδίνου, π. χ., συνειθίζεται ὁ καπιταλιστής να βάζει ἐπὶ κεφαλῆς τῶν εργατῶν του ἕναν ἄνθρωπο μεγίστης φυσικῆς δυνάμεως. Κατὰ τριμηνία ἢ ἄλλως, τοῦ χορηγεῖ ἕνα συμπληρωματικὸ ἡμερομίσθιο, ἀλλὰ ὑπὸ τὸν ὄρο να κάνει ὅ,τι μπορεῖ για να ἐξεγείρει στὸ ἔπακρο τὸ ζῆλο τῶν ἄλλων εργατῶν που πληρώνονται με τὴν κοινὴ ταρίφα... Αὐτὴ ἡ λεπτομέρεια ἐπιτρέπει να ἐννοήσωμε γιατί οἱ καπιταλισταὶ κατηγοροῦν τὶς Τραίντ-Γιούνιονς ὅτι παραλύουν τὴν δραστηριότητα, τὴν ἀνώτερη ἐπιτηδειότητα, τὴν εργατικὴ δύναμη (Dunning, ἐνθ. ἀν. σ. 22, 23). Δεδομένου ὅτι ὁ συγγραφεὺς εἶναι ὁ ἴδιος εργάτης καὶ γραμματεὺς μιᾶς Τραίντ-Γιούνιον, θὰ μπορούσε κανεὶς να πιστεύσει ὅτι εἶνε ὑπερβολικὸς. Κυττάξτε, λοιπόν, τὴν πολυσέβαστη ἀγρονομικὴ ἐγκυκλοπαίδεια τοῦ J. Ch. Morton, ὅπου αὐτὴ ἡ μέθοδος συνιστᾶται στους γαιοκτήμονας ὡς ἔξοχη.

(2). Ὅλοι ὅσοι πληρώνονται με τὸ κομμάτι βρίσκουν κέρδος να εργάζονται πέρα ἀπὸ τὸ νόμιμο χρόνο. Κυρίως οἱ ὑφάντρες καὶ οἱ κουβαριάστρες εἶνε διατεθειμένες να δίνουν τοιοῦτοτρόπως συμπληρωματικὴ εργασία. (Rep. κλπ. 30 Ἀπρ. 1858, σ. 9).— «Τὸ σύστημα τοῦ εργατικοῦ μισθοῦ με τὸ κομμάτι ἔχει ἀμέσως για σκοπὸ να ἐξωθεῖ τὸ νεαρὸ κερμαεὶα σε ὑπερβολικὴ εργασία κατὰ τὰ 3 ἢ 4 χρόνια ὅπου πληρώνεται με τὸ κομμάτι, μολονότι σε χαμηλὴ τιμῆ. Αὐτὸ εἶνε μιὰ ἀπὸ τὶς κυριώτερες αἰτίες τοῦ ἐκφυλισμοῦ τῶν κερζιμέων». (Ch. Empl. Com. I. Rep., σ. XIII).

σταθερή, ἢ παράταση τῆς ἐργάσιμης ἡμέρας προϋποθέτει πτώση τῆς τιμῆς τῆς ἐργασίας.

Μὲ τὸν ἐργατικὸ μισθὸ μὲ τὸ χρόνο, ἐκτὸς ἀπὸ μερικὲς ἐξαιρέσεις τὸ ἡμερομίσθιο εἶνε τὸ ἴδιο γιὰ τὶς ἴδιες ἐργασίες· ἀπεναντίας μὲ τὸ μισθὸ μὲ τὸ κομμάτι, ἢ τιμῆ τοῦ χρόνου τῆς ἐργασίας ὑπολογίζεται μὲ μιὰ δοσμένη ποσότητα προϊόντων, ἀλλ' ὁ ἡμερήσιος ἢ ἐβδομαδιαῖος ἐργατικὸς μισθὸς μεταβάλλεται μὲ τὴν ἀτομικὴ διαφορὰ τῶν ἐργατῶν, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ ἕνας παρέχει μόνον τὸ μίνιμουμ σὲ ὠρισμένο χρονικὸ διάστημα, ὁ δεύτερος τὸν μέσον ὄρο καὶ ὁ τρίτος πλεονάζον ἀπὸ τὸν μέσον ὄρο. Οἱ πραγματικὲς, λοιπόν, εἰσπράξεις μεταβάλλονται κατὰ τὴν ἐπιτηδειότητα, τὴ δύναμη, τὴν ἐνεργητικότητα, τὴν ἀντοχὴ τῶν ἀτομικῶν ἐργατῶν(1). Ἡ γενικὴ σχέση, ὅμως, μεταξὺ τοῦ κεφαλαίου καὶ τῆς μισθωτῆς ἐργασίας δὲν μεταβάλλεται καθόλου ἐξ αὐτοῦ. Πρῶτα-πρῶτα, οἱ ἀτομικὲς διαφορὲς ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὀλικὴν ἐργασία ἀντισταθμίζονται. σ' ἕνα δοσμένο χρονικὸ διάστημα, τὸ σύνολο τῶν ἐργατῶν δίνει τὴ μέση παραγωγή καὶ τὸ ὀλικὸ ἡμερομίσθιο εἶναι τὸ μέσο ἡμερομίσθιο τῆς περι οὗ ὁ λόγος βιομηχανίας. Ἐπειτα, ἡ ἀνάλογια

(1). Στὶς βιομηχανίες ὅπου ἡ ἐργασία πληρῶνεται μὲ τὸ κομμάτι... τὸ ποσὸ τῶν ἡμερομισθίων μπορεῖ νὰ διαφέρει ὀλιγῶς... Ἀλλὰ στὴν ἐργασία μὲ τὴν ἡμέρα τὸ ποσοστὸ εἶναι γενικῶς ὁμοίμορφο... ἀνεγνωρισμένο ἀπὸ τὸν ἐργοδότη καὶ τὸν ἐργάτη ὡς στάθμη τῶν ἡμερομισθίων γιὰ τὸ σύνολο τῶν ἐργατῶν αὐτῆς ἢ ἐκείνης τῆς βιομηχανίας (Dunning, ἐγθ. ἄν., σ. 17).

μεταξύ του ήμερομισθίου και της υπεραξίας μένει ή ίδια, αφού το άτομικό ήμερομισθίο κάθε εργάτου ως αντίστοιχο έχει τον όγκο της υπεραξίας που παρήχθη απ' αυτόν. Ο εργατικός μισθός με το κομμάτι, όμως, αφίνει μεγαλύτερη ελευθερία στο άτομο. Οί εργάτες, λοιπόν, αναπτύσσουν πιο πολύ την ατομικότητά τους, το αίσθημα της ελευθερίας τους, την ανεξαρτησία τους, το αυτεξούσιό τους και κάνουν, ο ένας στον άλλο, αμοιβαίως συναγωνισμό. Έπειδή τα άτομικά ήμερομισθία ανεβαίνουν πάνω από το μέσο επίπεδο, αυτό το επίπεδο έχει τάση να πέφτει. Στις βιομηχανίες όπου ο εργατικός μισθός με το κομμάτι είχε ορισθή από πολύν καιρό από την παράδοση και, κατά συνέπεια, θα προσέκρουε σε σοβαρές δυσκολίες αν ήθελε να τον κατεβάσει, οί εργοδότες κατέφυγαν εξαιρετικώς στη βίαιη μετατροπή του σε εργατικό μισθό με το χρόνο. Έξ αυτού προήλθον, π. χ. το 1860, μεγάλες απεργίες μεταξύ τών σειρητοποιών του Κόβεντρυ(1). Τέ-

(1). Η εργασία τών βοηθών τεχνιτών (καλφάδων), θα κανονίζεται με την ημέρα ή με το κομμάτι... Αυτόι οί μαστόροι-μικροβιοτέχναι ξέρουν περίπου πόση εργασία μπορεί να κάμει κάθε μέρα ένας βοηθός τεχνίτης σε κάθε δουλειά και τούς πληρώνουν ανάλογα με την εργασία που κάνουν· τοιουτοτρόπως αυτόι οί βοηθοί εργάζονται όσο μπορούν, για το συμφέρον τους, χωρίς άλλη επίβλεψη (Cantillon: Essai sur la nature du Commerce en général, Άμστερνταμ, 1756, σ. 185 και 202. Η πρώτη έκδοση δημοσιεύτηκε το 1755) Ο Καντιγιόν, από τον όποιον πήραν πάρα πολλά ό Κεσναί, ό Τζαίημς Στιούαρτ και ό Ά. Σμιθ, παρουσιάζει ήδη τον εργατικό μι-

λος ὁ ἐργατικὸς μισθὸς μὲ τὸ κομμάτι εἶνε ἕνας ἀπὸ τοὺς κυριωτέρους παράγοντας πάνω στοὺς ὁποίους στηρίζεται τὸ σύστημα ποὺ περιγράψαμε πῶς πάνω, νὰ πληρώνεται ὁ ἐργάτης κατὰ τὶς ὥρες ποὺ ἐργάζεται πραγματικά(1).

Ἀπὸ τὰ προηγούμενα προκύπτει ὅτι ὁ ἐργατικὸς μισθὸς μὲ τὸ κομμάτι εἶνε ὁ τύπος τοῦ ἡμερομισθίου ποὺ ἀρμόζει πῶς πολὺ στὸ καπιταλιστικὸ σύστημα παραγωγῆς. Μολονότι δὲν εἶνε νέος—πράγματι ἐμφανίζεται ἐπισήμως κοντὰ στὸ μισθὸ μὲ τὸ χρόνο

σθὸ μὲ τὸ κομμάτι σὰν τροποποιημένο τύπο τοῦ μισθοῦ μὲ τὸ χρόνο. Ἡ γαλλικὴ ἔκδοση τοῦ Καντιγιὸν παρουσιάζεται στὴν πρώτη σελίδα ὡς μετάφραση ἀπὸ τὸ ἀγγλικὸ ἢ ἀγγλικὴ ὁμως ἔκδοση: «The Analysis of Trade, Commerce, κλπ. by Philip Cantillon, late of the City of London, Merchant» χρονολογεῖται μόνον ἀπὸ τὸ 1759 καὶ δείχνει σαφῶς ὅτι ἀπλῶς εἶναι ἡ γαλλικὴ ἔκδοση, τροποποιημένη· τοιοῦτοτρόπως στὴ γαλλικὴ ἔκδοση δὲν ἀναφέρεται ἀκόμη ὁ Hume ἐνῶ ὁ Pretty μόλις ἀναφέρεται στὴν ἀγγλικὴ ἔκδοση. Ὡς θεωρία, ἡ ἀγγλικὴ ἔκδοση ἔχει πῶς πολὺ σπουδαιότητα· βρῖσκει ὁμως μέσα κανεῖς πληθὸς ἀπὸ εἰδικὲς λεπτομέρειες γιὰ τὸ ἀγγλικὸ ἐμπόριο, τὸ ἐμπόριο τῶν πολυτίμων μετάλλων, γιὰ τὸ ὁποῖο δὲν μιλεῖ ἡ γαλλικὴ ἔκδοση.

(1). Πόσες φορές εἶδαμε, σὲ μερικὰ ἐργαστήρια, νὰ προσλαμβάνουν πολὺ πῶς πολλοὺς ἐργάτας ἀπὸ ὅσους ζητοῦσε ἡ ἀνά χεῖρας ἐργασία; Συχνὰ μὲ τὴν πρόβλεψη μιᾶς καλῆς ἐργασίας, κάποτε μάλιστα φανταστικῆς, παίρνουν ἐργάτας: δεδομένου ὅτι τοὺς πληρώνουν μὲ τὸ κομμάτι σκέπτονται ὅτι δὲν διατρέχουν κανένα κίνδυνο γιὰτὶ ὅλος ὁ χρόνος ποὺ χάνεται θὰ βαρύνει τοὺς μὴ ἐργαζομένους. (H. Gregoire: Les typographes devant le tribunal Correctionnel de Bruxelles, Βρυξέλλες, 1865, σ. 9).

στά καταστατικά τῶν Γάλλων καὶ Ἑγγλων ἐργα-
 τῶν τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος—παίζει ρόλο προ-
 πάντων κατὰ τὴν κυρίως χειροτεχνική περίοδο. Σ'
 αὐτὴ τὴν ταραχώδη κίνηση τῆς μεγάλης βιομηχα-
 νίας, ἀπὸ τοῦ 1797 ἕως τὸ 1815 προπάντων, τὸν χρη-
 σιμοποιοῦν γιὰ νὰ παρατείνουν τὸ χρόνο ἐργασίας
 καὶ κατεδάζουν τὰ ἡμερομίσθια. Γιὰ τὴν κίνηση τῶν
 ἡμερομισθίων κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ, βρῖσκει κα-
 νεῖς πολὺ σπουδαῖες πληροφορίες στὶς κυανῆς βί-
 βλους: «Report and Evidence from the Select
 Committee on Petitions respecting the Corn
 Laws» (Κοινοβουλευτικὴ σύνοδος 1813 14) καὶ
 «Reports from the Lords' Committee on the
 State of the Growth, Commerce and Consu-
 mption of grain and all Laws relating thereto»
 (Σύνοδος 1814-15). Ἐκεῖ μέσα βρῖσκει κανεῖς τὴν ἐγ-
 γραφὴ ἀπόδειξη ὅτι, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ ἀντιγιακωβι-
 νικοῦ πολέμου, ἡ τιμὴ τῆς ἐργασίας δὲν ἔπαυσε νὰ
 ἐλαττοῦται. Στὸς ὕφαντάς, π. χ., ὁ μισθὸς μὲ τὸ
 κομμάτι εἶχεν ὑποστῆ μιὰ τέτοια μείωση ὥστε, παρὰ
 τὴ σημαντικὴ παράταση τῆς ἐργάσιμης ἡμέρας, τὸ
 ἡμερομίσθιο ἦταν μικρότερο ἀπὸ πρὶν. «Ἡ πραγ-
 ματικὴ εἴσπραξις τοῦ ὕφαντοῦ εἶνε πολὺ μικρότερη
 ἀπὸ ἄλλοτε· ἔχασε σχεδὸν τελείως τὴ μεγάλη ὑπε-
 ροχὴ ποὺ εἶχε πάνω στὸν κοινὸ ἐργάτη. Ἡ διαφορὰ
 μεταξὺ τοῦ ἡμερομισθίου ἐνὸς ἱκανοῦ ἐργάτου καὶ
 τοῦ ἡμερομισθίου ἐνὸς κοινοῦ ἐργάτου εἶνε πράγ-
 ματι πολὺ μικρότερη ἀπὸ ὁποιαδήποτε ἄλλη
 στιγμή» (1). Ἄλλωστε τὸ ἀγροτικὸ προλεταριάτο.

(1). Remarks on the Commercial Policy of Great
 Britain, Λονδῖνο, 1815, σ. 48.

δὲν κέρδισε πολὺ ἀπὸ τὴν ἐντατικοποίηση καὶ τὴν παράταση τῆς ἐργασίας ποὺ ἐπέφερε ὁ ἐργατικὸς μισθὸς μὲ τὸ κομμάτι· αὐτὸ ἀποδείχνει ἢ πιὸ κάτω περικοπὴ ποὺ τὴν παίρνομε ἀπὸ μιὰ προσοῦρα ὑπὲρ τῶν γαιοκτημόνων καὶ τῶν ἐνοικιαστῶν τους: «Σχεδὸν ὅλες οἱ γεωργικὲς ἐργασίαι ἐκτελοῦνται ἀπὸ ἀνθρώπους ποὺ νοικιάζονται μὲ τὴν ἡμέρα ἢ μὲ τὸ κομμάτι. Ὁ ἐβδομαδιαῖος μισθὸς τους εἶνε περίπου 12 σελ. Καὶ μολονότι μπορεῖ κανεὶς νὰ ὑποθέσει ὅτι ἐργαζόμενος μὲ τὸ κομμάτι ἕνας ἐργάτης, παρακινούμενος περισσότερο, θὰ κέρδιζε τὴν ἐβδομάδα ἕνα ἢ δυὸ σελίνια πιὸ πολὺ παρὰ ἂν ἐργαζόταν μὲ τὴν ἡμέρα, μολαταῦτα μετρῶντας τὴν ὀλικὴ εἰσπραξὴ του βρίσκομε ὅτι αὐτὸ τὸ συμπληρωματικὸ ἡμερομίσθιο ἰσοφαρίζεται ἀπὸ τὴν ἐλάττωσιν τοῦ χρόνου ἐργασίας του, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους... Θὰ δοῦμε ἐπὶ πλέον ὅτι τὰ ἡμερομίσθια αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων εἶνε σχεδὸν ἀνάλογα μὲ τὴν τιμὴ τῶν ἀναγκαίων μέσων συντηρήσεως, σὲ τρόπο ὥστε ἕνας ἐργάτης μὲ δυὸ παιδιά μπορεῖ νὰ διατηρήσει τὴν οἰκογένειαν του χωρὶς νὰ καταφύγει εἰς τὴν ἐνοριακὴν περίθαλψιν (1)». Σχετικὰ μὲ τὰ γεγονότα ποὺ δημοσιεύθηκαν ἀπὸ τὸ Κοινοβούλιον, ὁ Μάλθους παρατηρεῖ: «Τὸ ὁμολογῶ, μὲ δυσαρέσκεια βλέπω νὰ διαδίδεται ὅλο καὶ πιὸ πολὺ ἡ συνήθεια τοῦ ἐργατικοῦ μισθοῦ μὲ τὸ κομμάτι. Κανένα ἀνθρώπινο ὄν δὲν θὰ μπορούσε νὰ παράσχει ἐπὶ πολὺν καιρὸν 12 ἢ 14 ὥρας κοπιαστικὴν ἐργασίαν τὴν ἡμέραν».

(1). A Defence of the Landowners and Farmers of Great Britain, 1614, σ. 4, 5.

Στὰ ἐργαστήρια τὰ ὑπαχθέντα στὸ νόμο τῶν ἐργοστασίων ὁ ἐργατικὸς μισθὸς μὲ τὸ κομμάτι γίνε-
ται γενικὸς κανὼν, γιατί ὁ ἐργοδότης δέν μπορεῖ
νὰ αὐξήσει τὴν ἐργάσιμη ἡμέρα παρὰ μόνο ἀπὸ τὴν
ἀποψη τῆς ἐντατικότητος (1).

Ὅταν ἡ παραγωγικότης τῆς ἐργασίας μεταβάλλε-
ται, ἡ ἴδια ποσότης προϊόντων παριστάνει μικρότερο ἢ
μεγαλύτερο χρόνο ἐργασίας. Ὁ μισθὸς μὲ τὸ κομ-
μάτι, λοιπόν, ποικίλλει ἐπίσης, ἐφ' ὅσον ἐκφράζει τὴν
τιμῆνός ὠρισμένου χρόνου ἐργασίας. Στὸ παράδειγμά
μας, παρήγοντο 24 κομμάτια σὲ 12 ὥρες, ἐνῶ ἡ πα-
ραχθεῖσα σὲ 12 ὥρες ἀξία ἦταν 6 σελινίων, ἡ ἡμε-
ρήσια ἀξία τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως 3 σελ., ἡ τιμὴ
τῆς ἐργάσιμης ὥρας 3 πένες καὶ ὁ ἐργατικὸς μισθὸς
μὲ τὸ κομμάτι 1 1)2 πέν. Ἄν, τῆς παραγωγικότητος
τῆς ἐργασίας διπλασιαζομένης, ἡ ἴδια ἐργάσιμη
ἡμέρα δίνει 48 κομμάτια ἀντὶ 24 καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι
δροὶ μένουν οἱ ἴδιοι, ὁ μισθὸς μὲ τὸ κομμάτι πέφτει
ἀπὸ 1 1)2 σὲ 3)4 πέν., κάθε κομμάτι δὲ δέν ἀντι-
προσωπεύει πιά παρὰ τὸ 1)4 καὶ ὄχι τὸ 1)2 μιᾶς
ἐργάσιμης ὥρας. Μ' ἄλλα λόγια: Ὁ ἐργατικὸς μι-
σθὸς μὲ τὸ κομμάτι ἐλαττοῦται κατ' εὐθείαν ἀνά-
λογα μὲ τὴν αὐξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κομματιῶν
καὶ τὴν ἐλάττωσι τοῦ χρόνου, ποὺ διατίθεται γιὰ
κάθε κομμάτι (2).

(1) Οἱ ἐργάτες μὲ τὸ κομμάτι ἀποτελοῦν πιθανότατα
τὰ 4)5 ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐργοστασιακοὺς ἐργάτας (Rep. of
Insp. of Fact. for 30 April 1858, σ. 9).

(2) Ἀντιλαμβάνονται ἐπακριβῶς τὴν παραγωγικὴ δύ-
ναμη τῆς τέχνης του (τοῦ κλώστη) καὶ ἐλαττώνουν τὴν

Μολονότι εἶνε καθαρῶς οἰκονομική, αὐτὴ ἢ τροποποίηση τοῦ ἐργατικοῦ μισθοῦ μὲ τὸ κομμάτι προκαλεῖ συνεχεῖς ἀγῶνας μεταξὺ τοῦ καπιταλιστοῦ καὶ τοῦ ἐργάτου. Ἀφ' ἐνός, γιατίὶ ὁ καπιταλιστὴς ἐπωφελεῖται αὐτῆς τῆς προφάσεως γιὰ νὰ ἐλαττώσει τὴν τιμὴ τῆς ἐργασίας, ἀφ' ἐτέρου γιατίὶ ἡ αὔξησις τῆς παραγωγικῆς δυνάμεως τῆς ἐργασίας συνεπιφέρει αὔξησις τῆς ἐντατικότητος· τέλος, γιατίὶ ὁ ἐργάτης, παίρνοντας στὰ σοβαρὰ τὴν ἀπλή ἐπιφάνεια τοῦ ἐργατικοῦ μισθοῦ μὲ τὸ κομμάτι, πιστεύει ὅτι τοῦ πληρώνουν τὸ προϊόν του καὶ ὄχι τὴν ἐργατικὴν του δύναμη καὶ ἀνθίσταται κατὰ πάσης ἡμερο-

ἀμοιβὴ τῆς ἐργασίας ὅσο αὐξάνει ἡ παραγωγικὴ δύναμη. ... χωρὶς μολαταῦτα αὐτὴ ἢ ἐλάττωσις νὰ εἶνε ἀνάλογη μὲ τὴν αὔξησις τῆς δυνάμεως. (Uge, ἐνθ. ἀν., σ. 61). Ὁ ἴδιος ὅμως ὁ Uge διαψεύδει αὐτὴ τὴν τελευταία ἐλαφρυντικὴν περίπτωσι. Μὲ τὴν ἐπιμήκυνσι τοῦ αὐτομάτου ἀδραχτιοῦ «προκύπτει κάποια ἐπαύξησις τῆς ἐργασίας ἀπὸ τὴν ἐπιμήκυνσι» (ἐνθ. ἀν., II, σ. 34). Ἡ ἐργασία, λοιπόν, δὲν ἐλαττοῦται κατ' εὐθείαν ἀνάλογα μὲ τὴν αὔξησις τῆς παραγωγικότητος. Προσθέτει : «Αὐτὴ ἢ ἐπαύξησις θὰ αὐξήσει τὴν παραγωγικὴν δύναμη κατὰ ἓνα πέμπτο. Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι. θὰ κατεβάσουν τὴν τιμὴ τοῦ κλώστη. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν θὰ τὴν ἐλαττώσουν κατὰ ἓνα πέμπτο, ἡ τελειοποίησι θὰ αὐξήσει τὸ κέρδος του στὸν ἴδιο ὠρισμένον ἀριθμὸ ὥρων» «πρέπει ὅμως νὰ γίνῃ κάποια τροποποίησι... Ὁ κλώστης, δηλαδή, ἔχει νὰ ἀφαιρέσει ἀπὸ τὶς 6 πέν. μερικὰ πρόσθετα ἔξοδα, δεδομένου ὅτι πρέπει νὰ αὐξήσει τὸν ἀριθμὸ τῶν ἀνηλίκων βοηθῶν του», ταυτοχρόνως δὲ μετατοπίζεται ἓνα μέρος τῶν ἐνηλίκων» (ἐνθ. ἀν., σ. 66, 67). Ὅλα αὐτὰ δὲν τείνουν ποσῶς σὲ αὐξησις τοῦ ἡμερομισθίου.

μισθιακής ελάττωσης, στην οποία δεν ανταποκρίνεται μια ελάττωση της τιμής πωλήσεως του εμπορεύματος. «Οι εργάτες επιβλέπουν από πολύ κοντά την τιμή των πρώτων υλών και την τιμή των κατασκευαζομένων εμπορευμάτων και έτσι μπορούν να υπολογίζουν επακριβώς τα κέρδη των εργοδοτών (1). Πολύ σωστά το κεφάλαιο αποκρούει μια τέτοια αξίωση λέγοντας ότι γίνεται λάθος στη φύση του ήμερομισθίου (2). Έξεγείρεται κατά του σχεδίου να επιβληθούν φόροι επί των προσόδων της βιομηχανίας και δηλώνει κατηγορηματικά ότι ο εργάτης δεν έχει καμμία δουλειά με την παραγωγικότητα της

(1). H. Fawcett : The Economic Position of the British Labourer, Cambridge and London 1865 σ. 178.

(2). Η «Standard» (Σημαία) του Λονδίνου της 26 Οκτωβρίου 1861 δίνει τα πρακτικά μιας δίχης του οίκου Τζών Μπράϊτ και Σια προς στο Δικαστήριο της Rochdale, δίχης έγερθείσης για δίωξη επί άποπειρα έκφοβίσεως των πρακτόρων της Carpet Weavers Trade's Union. «Οι συνέταιροι του Μπράϊτ εισήγαγαν μια νέα μηχανή που μπορεί να παραγάγει 240 μέτρα χαλί στον ίδιο χρόνο και με την ίδια εργασία που απαιτούσε έως τότε ή κατασκευή 160 μέτρων. Οι εργάτες δεν μπορούν να αξιώσουν καμμία συμμετοχή στο κέρδος που πραγματοποιείται τοιουτοτρόπως από τον εργοδότη που έβαλε τα κεφάλαιά του στις τελειοποιημένες μηχανές. Κατά συνέπεια ο κ. Μπράϊτ προέτεινε να κατεβάσουν τον εργατικό μισθό με το μέτρο κατά 1)12 έως 1 πένα, ώστε ο εργάτης να εξακολουθεί να κερδίζει ακριβώς το ίδιο. Αυτό όμως ήταν μια όνομαστική ελάττωση, για την οποία, φαίνεται, δεν είχαν ειδοποιηθῆ ἔκ τῶν προτέρων οἱ εργάτες».

ἐργασίας (1).

(1). Μὲ τὴν ἐπιθυμία τους νὰ κρατήσουν τὰ ἡμερομίσθια, οἱ Τραίντ—Γιούνιονς προσπαθοῦν νὰ συμμετάσχουν στὰ κέρδη, πού προκύπτουν ἀπὸ τὴ βελτίωση τῶν μηχανῶν! (Τὶ φρίκη!) Ζητοῦν μεγαλύτερα ἡμερομίσθια, γιατί ὁ χρόνος ἐλαττώθηκε... Μ' ἄλλα λόγια, θέλουν νὰ ἐπιβάλουν φόρο ἐπὶ τῶν βιομηχανικῶν βελτιώσεων (On Combination of Trades. Νέα Ἔκδ., Λονδίνο, 1834, σ. 42).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Διαφορὰ τῶν ἐργατικῶν μισθῶν κατὰ τὰ ἔθνη.

Στὸ δέκατο πέμπτο κεφάλαιο μελετήσαμε τοὺς διαφοροὺς συνδυασμοὺς ποὺ μποροῦν νὰ τροποποιήσουν τὴν ἀπόλυτη ἢ σχετικὴ ἀξία τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως, ἐνῶ, ἀφ' ἑτέρου, τὸ ποσὸ τῶν μέσων συντηρήσεως στὰ ὁποῖα πραγματοποιεῖται ἡ τιμὴ τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως μπορεῖ νὰ ὑποστῇ διάφορες διακυμάνσεις, ἀνεξάρτητες ἢ διαφορετικὲς ἀπὸ τὴν τροποποίηση αὐτῆς τῆς τιμῆς. Καθὼς τὸ παρατηρήσαμε ἤδη, ἡ ἀπλὴ μετατροπὴ τῆς ἀξίας ἢ τῆς τιμῆς τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως σὲ ἐργατικὸ μισθὸ μεταβάλλει ὅλους αὐτοὺς τοὺς νόμους σὲ νόμους κινήσεως τοῦ ἐργατικοῦ ἡμερομισθίου. Ἐκεῖνο πού, σ' αὐτὴ τὴν κίνηση δίνει τὴν ἐντύπωση εὐμεταβλήτου συνδυασμοῦ μπορεῖ, σὲ διάφορες χῶρες, νὰ φανεῖ ὡς ταυτόχρονη διαφορὰ μεταξὺ τῶν ἐθνικῶν ἐργατικῶν μισθῶν. Ὅταν, λοιπόν, συγκρίνωμε τὰ ἐθνικὰ ἡμερομίσθια πρέπει νὰ λαμβάνωμε ὑπ' ὄψην ὅλους τοὺς παράγοντας ποὺ μποροῦν νὰ τροποποιήσουν τὴν ἀξία τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως : τιμὴ καὶ ἔκταση τῶν φυσικῶν καὶ ἱστορικῶς ἀνεπτυγμένων πρώτων ἀναγκῶν, ἔξοδα

προκαλούμενα από τη μόρφωση του εργάτου, ρόλος της εργασίας των γυναικῶν και τῶν παιδιῶν, παραγωγικότης της εργασίας, επέκταση και έντατικότης αὐτῆς. Καὶ ἡ πιὸ ἐπιπόλαιη σύγκριση ἀπαιτεῖ πρῶτα-πρῶτα, τὸ μέσο ἡμερομισθιο ποὺ κερδίζουν οἱ ἴδιες τέχνες στὶς ἄλλες χώρες νὰ περιορισθεῖ σὲ ἐργάσιμες ἡμέρες τῆς αὐτῆς διαρκείας. Ὄταν γίνεῖ αὕτη ἡ ἐξίσωση τῶν ἡμερομισθίων, ὁ ἐργατικὸς μισθὸς μὲ τὸ χρόνο πρέπει νὰ μετατραπεῖ σὲ μισθὸ μὲ τὸ κομμάτι, δεδομένου ὅτι ὁ τελευταῖος μονάχα μπορεῖ νὰ χρησιμεύει στὸ μέτρημα τῆς παραγωγικότητος καθὼς καὶ τῆς έντατικότητος τῆς εργασίας.

Σὲ κάθε χώρα ὑπάρχει κάποια μέση έντατικότης τῆς εργασίας, κάτω ἀπὸ τὴν ὁποία ἡ ἐργασία, γιὰ τὴν παραγωγή αὐτοῦ ἢ ἐκείνου τοῦ ἐμπορεύματος, ἀπαιτεῖ πιὸ πολὺ ἀπὸ τὸν κοινῶς ἀναγκαῖο χρόνο καὶ δὲν μπορεῖ συνεπῶς νὰ ὑπολογισθῇ ὡς ἐργασία κανονικῆς ποιότητος. Σὲ μιὰ δοσμένη χώρα, ἕνας βαθμὸς έντατικότητος ποὺ ὑπερβαίνει τὸν ἐθνικὸ μέσον ὄρο μπορεῖ νὰ τροποποιήσῃ τὸ μέτρο τῆς ἀξίας μὲ τὴν ἀπλή διάρκεια τοῦ χρόνου τῆς ἐργασίας. Ὅπως διαφορετικὰ συμβαίνει στὴν παγκόσμιον ἀγορὰ, τῆς ὁποίας οἱ διάφορες χώρες ἀποτελοῦν ἀναπόσπαστα μέρη Ἡ μέση έντατικότης τῆς ἐργασίας ποικίλλει ἀπὸ χώρα σὲ χώρα καὶ ἄλλοτε εἶναι πιὸ μεγάλη, ἄλλοτε δὲ πιὸ μικρή. Αὐτοὶ λοιπὸν οἱ ἐθνικοὶ μέσοι ὄροι σχηματίζουν μιὰ κλίμακα, ποὺ ἔχει ὡς μετρικὴ μονάδα τὴ μέση μονάδα τῆς παγκοσμίου ἐργασίας. Συγκρινομένη, λοιπὸν, μὲ τὴν ἐθνικὴ ἐργασία τὴν πιὸ λίγο έντατικὴν, ἢ πιὸ έντατικὴν ἐθνικὴν

ἐργασία παράγει, στὸ ἴδιο χρονικὸ διάστημα, πρὸ πολλῆ ἀξία ποὺ ἐκφράζεται σὲ πρὸ πολὺ χρῆμα. Ὅ,τι ὁμως, τροποποιεῖ ἀκόμη πρὸ πολὺ τὸ νόμο τῆς ἀξίας στὴ διεθνῆ ἐφαρμογὴ του εἶνε ὅτι στὴν παγκόσμιον ἀγορὰ ἢ πρὸ παραγωγικὴ ἐθνικὴ ἐργασία ὑπολογίζεται ἐπίσης ὡς πρὸ ἐντατικὴ ἐργασία, κάθε φορά ποὺ ἢ πρὸ παραγωγικὴ χώρα δὲν εἶνε ὑποχρεωμένη ἀπὸ τὸ συναγωνισμὸ νὰ κατεδάσει τὴν τιμὴ πωλήσεως τῶν ἐμπορευμάτων της στὴν ἀξία τους.

Σὲ μιὰ χώρα, ἢ ἐθνικὴ ἐντατικότης καὶ παραγωγικότης τῆς ἐργασίας ὑπερβαίνουν τὸ διεθνὲς ἐπίπεδο κατὰ τὸ μέτρο ποὺ ἀναπτύσσεται μέσα της ἢ καπιταλιστικὴ παραγωγή. Ἰσες, λοιπὸν, ποσότητες ἐμπορευμάτων τοῦ αὐτοῦ εἴδους, ποὺ παρήχθησαν σὲ διάφορες χώρες, σὲ ἴσα χρονικὰ διαστήματα ἔχουν ἄνισες διεθνεῖς ἀξίες, ποὺ ἐκφράζονται σὲ ἄνισες τιμές, δηλ. σὲ χρηματικὰ ποσὰ διαφορετικὰ κατὰ τὶς διεθνεῖς ἀξίες. Ἡ σχετικὴ λοιπὸν ἀξία σὲ χρῆμα θὰ εἶναι μικρότερη στὸ ἔθνος ὅπου ἔχει ἀναπτυχθῆ πρὸ πολὺ τὸ καπιταλιστικὸ σύστημα παραγωγῆς. Ἐξ αὐτοῦ προκύπτει ὅτι τὸ ὀνομαστικὸ ἡμερομίσθιο, τὸ ἰσοδύναμο σὲ χρῆμα τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως, θὰ εἶνε, κατὰ συνέπεια, πρὸ πολὺ ὑψωμένο παρὰ σ' ἓνα μεγάλο ἔθνος· αὐτὸ ὁμως δὲν σημαίνει καθόλου ὅτι συμβαίνει τὸ ἴδιο μὲ τὸ πραγματικὸ ἡμερομίσθιο δηλ. μὲ τὰ μέσα συντηρήσεως ποὺ τίθενται στὴ διάθεση τοῦ ἐργάτου.

Καὶ μάλιστα, ἂν δὲν λάβωμε ὑπ' ὄψη αὐτὴ τὴ σχετικὴ διαφορὰ τοῦ χρήματος κατὰ τὶς χώρες, θὰ διαπιστώσωμε συχνὰ ὅτι ὁ ἡμερήσιος, ἐβδομαδιαῖος

κλπ. εργατικός μισθός είναι πιά μεγαλύτερος σ' αυτό το έθνος παρά σ' ένα άλλο, ενώ ή σχετική τιμή τής εργασίας τόσο έν σχέσει με τήν υπεραξία όσο και με τήν αξία του προϊόντος είναι πιά μεγάλη παρά στην πρώτη (1).

Υστερα από μιὰ έμπεριστατωμένη μελέτη των νηματουργείων, ό J. W. Cowell, μέλος τής Ανακριτικής Έπιτροπής για τα εργοστάσια (1833), όρίστωσε «ότι, στην Άγγλία, τα ήμερομίσθια είναι πιά χαμηλά παρά στην ήπειρο, για τον εργοστασιάρχη, μολονότι είναι πιά ύψωμένα για τον εργάτη. (Ure, II, σ. 58). Ο έπιθεωρητής Α. Ρέντγκραιβ, στην έκθεσή του τής 31 Οκτ. 1866, αποδείχνει με μιὰ συγκριτική στατιστική ότι, παρά το χαμηλότερο ήμερομίσθιο και πολύ μακρότερο χρόνο εργασίας, ή εργασία, έν σχέσει προς το προϊόν, στοιχίζει πιά πολύ στην ήπειρο παρά στην Άγγλία. Ο Άγγλος διευθυντής ενός ορυκτοκλωστηρίου στο Όλδεμπουργ δηλώνει ότι εκεί ή εργασία διαρκεί από τις 5 1)2 το πρωί έως τις 8 το βράδυ, περιλαμβανομένης τής κυριακής, και ότι οι εργάτες, όταν επιβλέπονται από άγγλους έπιστάτας, κατά τή διάρκεια αυτού του χρόνου, δέν παράγουν όσο παράγουν

(1). J. Anderson : Observation on the means of exciting a spirit of National Industry, Έδιμβούργο, 1777, σ. 350. Αντιστρόφως, ή σμικρότης του ήμερομισθίου προκαλεί υπερίμηση τής εργασίας. «Η εργασία είναι ακριβότερη στην Ίρλανδία παρά στην Άγγλία, γιατί εκεί τα ήμερομίσθια είναι χαμηλότερα». (Άριθ. 2079 in Royal Com. on Railways. 1867).

ἄγγλοι ἐργάτες σὲ 10 ὥρες, ἀλλ' ὅτι ἡ ἀπόδοσὴ
τους εἶνε πρὸ χαμηλῆ ἀκόμη δταν εἶνε κάτω ἀπὸ τὶς
διαταγὰς γερμανῶν ἐπιστατῶν. Προσθέτει ὅτι τὸ
ἡμερομίσθιο εἶνε χαμηλότερο παρὰ στὴν Ἀγγλία,
πολὺ συχνὰ κατὰ 50ο), ἀλλ' ὅτι, ἐν σχέσει πρὸς
τὶς μηχανές, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐργατῶν εἶνε πολὺ με-
γαλύτερος γιὰ μερικὰ τμήματα κατὰ 5 πρὸς 3. Ὁ
κ. Ρέντγκραιβ δίνει θετικώτατες πληροφορίες γιὰ τὰ
δαμβακουργεῖα στὴ Ρωσία. Τὰ δεδομένα τοῦ παρε-
σχέθησαν ἀπὸ ἓναν ἄγγλο διευθυντὴ ποὺ ἦταν ἐκεῖ
αὐτὸ τὸν τελευταῖο καιρὸ ἀκόμη. Σ' αὐτὴ τὴ ρωσ-
σικῇ γῆ, ποὺ εἶνε τόσο πλούσια σὲ αἴσχη παντὸς
εἴδους, ξαναβρίσκομε σὲ πλήρη ἀνθροση τὴ φρίκη τῶν
πρώτων χρόνων τῶν ἀγγλικῶν ἐργοστασίων. Οἱ δι-
ευθύνται εἶνε φυσικὰ ἄγγλοι, δεδομένου ὅτι ὁ Ῥωσ-
σος κηπιτχλιστῆς δὲν ἔχει καμμιά ἱκανότητα σ' αὐτὸ
τὸ εἶδος ἐργασίας. Παρὰ τὴν ὑπερβολικὴν ἐργασία,
τὴν ἀδιάκοπη ἐργασία ἡμέρας καὶ νυκτὸς καὶ ἡμερο-
μίσθια πείνας, τὰ ρωσικὰ προϊόντα πωλοῦνται, κι'
αὐτὰ πολὺ δύσκολα, γιὰτὶ ἔχει ἀπαγορευθῆ κάθε
εἰσαγωγὴ ξένων προϊόντων. Γιὰ νὰ τελειώσω θὰ
δώσω τὸν πίνακα ἔπου ὁ κ. Ρέντγκραιβ συγκρίνει
τὸν μέσον ὄρο τῶν ἀδραχτιῶν κατὰ ἐργοστάσια καὶ
κατὰ ἐργάτη στὶς διάφορες χῶρες τῆς Εὐρώπης. Ὁ
Ρέντγκραιβ παρατηρεῖ ὅτι οἱ ἀριθμοὶ τοῦ χρονολο-
γοῦνται ἀπὸ κάμποσα χρόνια καὶ ὅτι ἔκτοτε ἐσημει-
ώθη ἀνάπτυξις τῶν ἐργοστασίων καὶ αὔξις τοῦ ἀριθ-
μοῦ τῶν ἀδραχτιῶν κατὰ ἐργάτη, στὴν ἠπειρωτικὴν
Εὐρώπη καθὼς καὶ στὴν Ἀγγλία.

Μέσος ὄρος ἀδραχτιῶν κατὰ ἐργοστάσιο

Ἰαγγλία	12.600
Ἑλβετία	8.000
Αὐστρία	7.000
Σαξωνία	4.500
Βέλγιο	4.000
Γαλλία	1.500
Πρωσσία	1.500

Μέσος ὄρος ἀδραχτιῶν κατὰ κεφάλι

Ἰαγγλία	14
Ρωσσία	28
Πρωσσία	37
Βαυαρία	46
Αὐστρία	49
Βέλγιο	50
Σαξωνία	50
Μικρὰ Γερμανικὰ Κράτη	55
Ἑλβετία	55
Μεγ. Βρετανία	74

Αὐτὴ ἡ σύγκριση, λέγει ὁ κ. Ρέντγκραιβ, εἶναι δυσμενὴς γιὰ τὴ Μεγ. Βρετανία γιὰ πολλοὺς καὶ διαφόρους λόγους, προπάντων ὁμῶς γιὰτὶ σ' αὐτὴ τὴ χώρα ὑπάρχουν πολλὰ ἐργοστάσια ὅπου ἡ μηχανικὴ ὕφανση συνδέεται μὲ τὴ νηματουργία, ἐνῶ ἡ πρὸ πάνω στατιστικὴ δὲν τὰ λαμβάνει ὑπ' ὄψη. Ἀπεναντίας, ὅλα τὰ ἐργοστάσια τῶν ἄλλων χωρῶν εἶναι ἀποκλειστικὰ νηματουργεῖα. Ἐὰν μπορούσαμε νὰ συγκρίνωμε πράγματα ἀπολύτως ἴσα, θὰ μπορούσα νὰ ἀπαριθμήσω στὴν περιφέρειά μου πολλὰ βαμβα-

κοκλωστήρια ὅπου μηχανήματα 2.200 ἀδραχτιῶν ἐπιδλέπονται ἀπὸ ἓναν ἐργάτη μονάχα, ποὺ τὸν βοηθοῦν δύο γυναῖκες, καὶ παράγουν κάθε ἡμέρα 220 λίτρες νήματα, μήκους 400 ἀγγλικῶν μιλλίων (Rep. of Insp of Fact. 3 ὀκτ. 1866, σ. 31, 37 καὶ σ.).

Εἶναι γνωστὸ ὅτι τόσο στὴν ἀνατολικὴ Εὐρώπη ὅσο καὶ στὴν Ἀσία, ἀγγλικὲς ἐταιρεῖες ἀνέλαβαν τὴν κατασκευὴ σιδηροδρόμων καὶ ἀπασχολοῦν ταυτοχρόνως ἰθαγενεῖς καὶ ἄγγλους ἐργάτας. Ὑποχρεωμένοι τοιοῦτοτρόπως ἀπὸ τὴν πρακτικὴ ἀνάγκη νὰ λαμβάνουν ὑπ' ὄψη τίς ἐθνικὲς διαφορὰς στὴν ἐντατικότητά τῆς ἐργασίας, ἀντεπεξῆλθον στὴν καταστάση. Ἡ πείρα τους ἀπέδειξε ὅτι, ἂν τὸ ἐπίπεδο τῶν ἡμερομισθίων ἀνταποκρίνεται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον στὴ μέση ἐντατικότητά τῆς ἐργασίας, ἡ σχετικὴ τιμὴ τῆς ἐργασίας ἀκολουθεῖ γενικὰ ἀντίστροφη πορεία.

Σ' ἓνα ἀπὸ τὰ πρῶτα οἰκονομικὰ ἔργα του (1) ὁ H. Carey ζητεῖ νὰ ἀποδείξει ὅτι τὰ διάφορα ἐθνικὰ ἡμερομίσθια εἶνε μεταξὺ τους ὅπως οἱ βᾶθμοι παραγωγικότητος τῆς ἐθνικῆς ἐργάσιμης ἡμέρας. Κι' ἀπ' αὐτὴ τὴ διεθνῆ σχέση βγάζει τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ ἡμερομίσθιο γενικὰ ἀνεβαίνει ἢ κατεβαίνει ὅπως ἡ παραγωγικότης τῆς ἐργασίας. Ὅλη ἡ ἀνάλυσή μας τῆς παραγωγῆς τῆς ὑπεραξίας ἀποδείχνει τὸ παράλογο αὐτοῦ τοῦ συμπεράσματος, καὶ ὅταν ἀκόμη

(1). Carey : Essay on the Rate of Wages : with an examination of the Causes of the Difference in the Conditions of the Labouring Population throughout the World. Φιλαδέλφεια, 1835.

ὁ Κάρεϋ θὰ εἶχε ἀποδείξει τοὺς συλλογισμοὺς του, ἀντὶ νὰ ἀναμιγνύει, χωρὶς τὸ εἰκόσιον κριτικὸ πνεῦμα, στατιστικὰ ὕλικά, μαζεμένα στὴν τύχη. Τοῦ ἀνήκει τουλάχιστο ἡ τιμὴ ὅτι ἀνεγνώρισε πὼς ἡ πραγματικότης δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴ θεωρίαν του.

Κατ' αὐτόν, ἡ ἐπέμβαση τοῦ Κράτους διέστρεψε τὴ φυσικὴ οἰκονομικὴ σχέση. Πρέπει, λοιπόν, τὰ ἐθνικὰ ἡμερομίσθια νὰ ὑπολογισθοῦν ὡς εἰς τὸ μέρος ποῦ ἀνήκει στὸ Κράτος ὑπὸ μορφή φόρων ἀνήκει στὸν ἐργάτη. Δὲν θὰ μπορούσε ἔκ. Κάρεϋ νὰ προχωρήσει στὶς σκέψεις του καὶ νὰ διερωτηθῆ ἂν αὐτὰ τὰ κρατικὰ ἐξοδα δὲν εἶνε ἐπίσης καρποὶ τῆς καπιταλιστικῆς ἀναπτύξεως; Αὐτὸς ὁ συλλογισμὸς θὰ ἦταν τελείως ἀντάξιος τοῦ ἀνθρώπου ποῦ ἄρχισε νὰ μᾶς δίνει τίς σχέσεις τῆς καπιταλιστικῆς παραγωγῆς ὡς αἰωνίους νόμους τῆς φύσεως καὶ τῆς λογικῆς, ποῦ τὸ ἁρμονικὸ παιγνίδι τους διαταράχθη μονάχα ἀπὸ τὴν ἐπέμβαση τοῦ Κράτους, καὶ ὁ ὁποῖος ἀνεκάλυψε, ἐκ τῶν ὑστέρων, ὅτι ἡ διαβολικὴ ἐπιρροὴ τῆς Ἀγγλίας στὴν παγκόσμιον ἀγορὰ, ἐπιρροή, πού, καθὼς φαίνεται, δὲν ἀπορρέει ἀπὸ τοὺς φυσικοὺς νόμους τῆς καπιταλιστικῆς παραγωγῆς, κατέστησε ἀναγκαία τὴν ἐπέμβαση τοῦ Κράτους, δηλ. τὴν προστασίαν, ἀπὸ τὸ Κράτος, αὐτῶν τῶν νόμων τῆς φύσεως καὶ τῆς λογικῆς, μ' ἄλλα λόγια τὸ προστατευτικὸ σύστημα. Ἐκτὸς αὐτοῦ ἀνεκάλυψε ὅτι τὰ θεωρήματα τοῦ Ρικάρντο, ἔπου ἔχουν διατυπωθῆ οἱ κοινωνικὲς ἀντιθέσεις καὶ ἀντιφάσεις, δὲν εἶνε τὸ ἰδεῶδες προϊόν τῆς πραγματικῆς οἰκονομικῆς κινήσεως, ἀλλ'

ὅτι οἱ πρακτικὲς ἀντιθέσεις τῆς καπιταλιστικῆς παραγωγῆς στὴν Ἀγγλία καὶ στὶς ἄλλες χῶρες εἶνε ἀπεναντίας ἀποτέλεσμα τῆς θεωρίας τοῦ Ρικάρντο Ἐνεκάλυψε τέλος ὅτι τελικῶς τὸ ἐμπόριο καταστρέφει τὶς ἔμφυτες ἐμπορφίαις καὶ τὶς ἄρμονίας τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος παραγωγῆς. Ἐνα βῆμα ἀκόμη καὶ θὰ εἶχε ἴσως ἀνακαλύψει ὅτι τὸ μόνο ἄτοπο τῆς καπιταλιστικῆς παραγωγῆς εἶνε τὸ ἴδιο τὸ κεφάλαιο. Δὲν ὑπῆρχε παρὰ μόνον ἓνας ἄνθρωπος ἐστερημένος σὲ τέτοιο σημεῖο παντὸς κριτικοῦ πνεύματος, ἀλλὰ προικισμένος μ' αὐτὴ τὴν ψευδοπολυμάθεια, ἡ ὁποία, παρὰ τὶς προστατευτικὰς αἰρετικὰς γνώμες του, ἄξιζε νὰ γίνῃ ἡ πηγὴ τῆς σοφίας ἐνὸς **Μ**παστιᾶ καὶ τῶν ἄλλων σημερινῶν ὀπαδῶν τοῦ ἐλεύθερου ἐμπορίου.

ΤΕΛΟΣ

LIBRARY
ΕΙΣΙΤΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ.—	Μετατροπή τῆς ἀξίας ἢ τῆς τιμῆς τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως σὲ ἡμερομίσθιο	1—15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ.—	Ὁ ἐργατικὸς μισθὸς μὲ τὴν ἡμέρα	16—32
ΚΑΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ.—	Ὁ ἐργατικὸς μισθὸς μὲ τὸ κομμάτι	33—49
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ.—	Διαφορὰ τῶν μισθῶν κατὰ τὰ ἔθνη	51—59

ΚΑΡΛ ΜΑΡΞ

ΤΟ "ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ,"

(ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΟΣ ΚΛΑΣΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ)

Ἐντελὸν τὸ πολὺκροτο κοινωνικοοικονομικὸ ἔργο τοῦ Ἰδρυτοῦ τοῦ συγχρόνου σοσιαλισμοῦ μεταφρασμένον εἰς δημοτικὴ ἀπὸ ἐπιτροπὴ διακεκριμένων ἐπιστημόνων, ὑπὸ τῆ διεύθυνση τῶν κ. κ. Α. καὶ Δ. ΠΟΥΡΝΑΡΑ

ΤΟΜΟΣ Α'.— *Τὸ ἐμπορεῦμα καὶ τὸ χρῆμα.*

Πρόλογοι τοῦ Κάρλ Μάρξ--Οἱ παράγοντες τοῦ ἐμπορεύματος--Ἡ ἀνταλλακτικὴ ἀξία--Οἱ διαφοροὶ τύποι τῆς ἀξίας--Ἡ ἀνταλλαγή--Τὸ νόμισμα--Ἡ κυκλοφορία τῶν ἐμπορευμάτων--Μέσα κυκλοφορίας--Μέσα πληρωμῆς--Θησαυρισμός--Ἡ μεταμόρφωση τοῦ χρήματος εἰς κεφάλαιον, κ.λ.π. κ.λ.π.

Τιμὴ ἄδ. δρχ. 40—δεμ. 50

ΤΟΜΟΣ Β'.— *Ἔργασία καὶ ὑπεραξία.*

Ἡ παραγωγή τῆς ἀπόλυτης ὑπεραξίας--Τὸ ποσοστὸ τῆς ὑπεραξίας--Ἡ ἡμέρα ἐργασίας--Ἡ πάλη γιὰ τὴν κανονικὴν ἡμέρα ἐργασίας--Νυκτερινὴ ἐργασία--Πιστικοὶ νόμοι--Ἡ σχετικὴ ὑπεραξία, κ.λ.π., κ.λ.π.

Τιμὴ ἄδ. δρχ. 45—δεμ. 55

ΤΟΜΟΣ Γ' — *Μηχανὲς καὶ Βιομηχανία.*

Καταμερισμός τῆς ἐργασίας.-- Χειροτεχνία.-- Μηχανὲς καὶ μεγάλη βιομηχανία.-- Ἡ μηχανικὴ ἐκμετάλλευσις καὶ ὁ ἐργάτης.-- Τὸ ἐργοστάσιον.-- Βιομηχανικὴ ἐπα-

β'

νάσταση.--Τὸ καπιταλιστικὸ σύστημα παραγωγῆς, κλπ. κλπ.

τιμὴ Ἄδ. δρχ. 45.-- Δεμ. 55

ΤΟΜΟΣ Δ' — Ἔργατικὴ δύναμη καὶ ἡμερομίσθιο.

Μεγάλη βιομηχανία καὶ γεωργία.-- Παραγωγικὴ δύναμη τῆς ἐργασίας.-- Ἐντατικότης τῆς ἐργασίας.-- Αὔξηση τῆς ἐντατικότητος καὶ περιορισμὸς τῆς ἐργάσιμης ἡμέρας.-- Ἐργατικὸς μισθός.-- Διάφορα εἶδη ἐργατικῶν μισθῶν.-- Ἀπλὴ ἀναπαραγωγή.--Κεφάλαιο καὶ εἰσόδημα, κλπ.

Τιμὴ Ἄδ. δρχ. 45 — Δεμ. 55

ΥΠΟ ΕΚΤΥΠΩΣΙΝ ΟΙ ΥΠΟΛΟΙΠΟΙ ΤΟΜΟΙ

ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΚΔΟΤΙΚΟΝ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ

“ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΝ ”

Γωνία ἑδῶν Πανεπιστημίου-Ἑμήρου 8

Ἐγγράφονται συνδρομηταὶ δι' ὀλόκληρον τὸ ἔργον.

Δρχ. 500 διὰ 12 τόμους δεμένους (ἐλεύθ. ταχ)κῶν τελεῶν).

Οἱ συνδρομηταὶ τοῦ «Κεφαλαίου» ἔχουν ἔκπτωσην 20 ο)ο ἐπὶ ὅλων τῶν βιβλίων μας.

Οἱ ἐγγράφοντες 5 συνδρομητὰς λαμβάνουν ὅλον τὸ ἔργον δωρεάν.

